પાકીઝા કમાઇ
કી
બરકાત

پاکیزہ کمائی کی برکت

પ્રકાશક

નુરાની કુતુબખાના

રેલ્વે સ્ટેશનની સામે, મેઇન બજાર,
મુ. પો. છાપી, જિ. બનાસકાંઠા, પીન - ૩૮૫૨૧૦
ફોન નં. : (૦૨૭૩૯) ૨૭૦૧૧૨

બિસ્મિલ્લા હિર્રહ્‌મા નિર્રહીમ

પાકીઝા કમાઈ કી બરકાત

پاکیزہ کمائی کی برکات

❖ તાલીફ ❖

મૌલાના અબ્દુલ હમીદ સાહબ ખરીયાસણી

ઉસ્તાઝે હદીસ દારૂલ ઉલૂમ જામિઆ નઝીરિયા કાકોશી

❖ લિપ્યાંતર ❖

(મૌલવી) સુલેમાન મજાદરી

પ્રકાશક

નુરાની કુતુબખાના

રેલ્વે સ્ટેશનની સામે, મેઈન બજાર,

મુ. પો. છાપી, જિ. બનાસકાંઠા, પીન - ૩૮૫૨૧૦

ફોન નં.: (૦૨૭૩૯) ૨૭૦૧૧૨

અમારી બીજી કોઈ પણ જગ્યાએ શાખા નથી

પાકીઝા કમાઈકી બરકાત

ફેહરિસ્ત

મઝમૂન	સફા

મઝમૂન	સફા

મઝમૂન	સફા

મઝમૂન	સફા

(૨) હલાલ માલકી અહમિયત ઔર હરામ માલકે નુકસાનાત

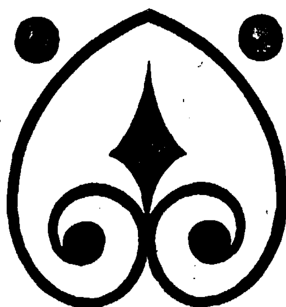
મઝમૂન	સફા

મઝમૂન	સફા

મઝમૂન	સફા

મઝમૂન	સફા

મઝમૂન	સફા

તકરીઝ ઔર તાઈદ

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

બિસ્મિલ્લા હિર્રહમા નિર્રહીમ

અઝ : હઝરત મૌલાના મુફતી મુહમ્મદ અમીન સાહબ પાલનપુરી
ઉસ્તાઝે હદીસ વ ફિકહ વ મુરત્તિબે ફતાવા દારૂલ ઉલૂમ દેવબંદ

અન્ અબી હુરૈરત (રદિ.) કાલ કાલ રસૂલુલ્લાહિ સલ્લલ્લાહુ અલૈહ વ સલ્લમ : યાતી અલન્નાસિ ઝમાનુન. લા યુબાલીલ્ મર્ઉ મા અખઝ મિન્હુ મિનલ્ હલાલિ અમ્ મિનલ્ હરામિ. (બુખારી)

હઝરત અબૂ હુરૈરહ (રદિ.) સે રિવાયત હૈ કે રસૂલે ખુદા (સ.અ.વ.) ને ઈરશાદ ફરમાયા : લોગોં પર ઐસા જમાના આએગા કે આદમીકો ઉસકી પરવાહ ન હોગી કે વો જો ચીઝ લે રહા હૈ હલાલ હૈ યા હરામ. (બુખારી શરીફ)

હદીસકા મતલબ બિલકુલ ઝાહિર હૈ ઔર રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને જિસ જમાનેકી ઈસ હદીસમેં ખબર દી હૈ, બિલાશુબહ વો આ ચુકા હૈ, આજ ઉમ્મતમેં ઉન લોગોંમેં ભી જો દીનદાર સમઝે જાતે હૈં કિતને હૈં જો અપને પાસ આનેવાલે માલ ઔર દૌલત યા ખાને પીનેકી ચીઝોંકે બારેમેં યે સોચના ઔર તેહકીક કરના જરૂરી સમઝતે હૈં કે યે જાઈઝ હૈ યા નાજાઈઝ. ઉમ્મતમેં યે બેફિક્રી મુખ્તલિફ વુજૂહાતકી બિના પર પૈદા હુઈ હૈ, ઉનમેંસે એક વજહ યે હૈ કે વાઈઝીન હઝરાત ઔર ઉલમાએ કિરામકે બયાનાત ઔર કિતાબોંમેં ઝિયાદા ઝોર ઈબાદત પર દિયા જાતા હૈ, મઆમલાતકે બારેમેં આં હઝરત (સ.અ.વ.) કી જો હિદાયાત ઔર ઈરશાદાત હૈં ઉનસે ઉમ્મતકો આગાહ (જાણકાર) નહીં કિયા જાતા, વરના ઉમ્મતમેં ખાસ તૌર પર હમારી "મોમિન બિરાદરી" મેં ઔર જો હઝરાત દઅવત વ તબ્લીગસે જુડે હુએ હૈં ઉનમેં હજારોં નહીં લાખોં લોગ ઐસે હૈં જો ઝિંદગીકે હર શો'બેમેં આં હઝરત (સ.અ.વ.) કી હિદાયાત ઔર તાલીમાત પર અમલ કરકે અપની આખિરતકો

સંવારનેકી પૂરી કોશિશ કરતે હૈં, વો ચાહત હૈં કે ઉનકી કમાઈ પાકીઝા હો, મગર ઉન લોગોં તક નબવી હિદાયાત પહોંચાનેમેં હમસે કોતાહી (ગફલત) હો રહી હૈ, અલ્લાહ તઆલા હમારી કોતાહીકો મઆફ ફરમાએ ઔર ઉમ્મતે મુસ્લિમાકો પાકીઝા કમાઈકે ફઝાઈલ વ બરકાત ઔર નાજાઈઝ કમાઈકે નુકસાનાતસે આગહ કરનેકી તૌફીક અતા ફરમાએ!

મુઝે બડી ખૂશી હૈ કે જામિઆ નઝીરિયા કાકોશી (ઉ. ગુજરાત) કે ઉસ્તાઝે હદીસ જનાબ મૌલાના અબ્દુલ હમીદ સાહબ ખરિયાસનવી સલ્લમહૂને ઈસ મૌઝૂઅ (વિષય) પર એક ઉમદા કિતાબ "પાકીઝા કમાઈકી બરકાત" મુરત્તબ ફરમાકર ઉમ્મતે મુસ્લિમાકો હલાલ કમાઈકે ફઝાઈલ વ બરકાત ઔર હરામ કમાઈકે નુકસાનાતસે આગાહ કરનેકી ભરપૂર કોશિશ કી હૈ. મૌસૂફને ઈસસે પેહલે અખ્લાકિયાતકે મૌઝૂઅ પર કલમ ઉઠાયા થા ઔર એક મુફીદ કિતાબચે "ખલ્કે ખુદાકે સાથ હમદર્દી" તેહરીર ફરમાકર ઉમ્મતે મુસ્લિમાકો મકારિમે અખ્લાકસે આગાહ કરનેકી કોશિશ કી હૈ, મૌસૂફ કી યે દોનોં કિતાબેં નિહાયત અહમ ઔર મુફીદ હૈં, ક્યૂંકે મુસલમાનોંકે અખ્લાક ઈતને ગિર ચુકે હૈં કે લોગ હમારે અખ્લાક ઔર આ'માલ દેખકર ઈસ્લામસે નફરત કરને લગે હૈં, જબકે અસ્લાફકે જમાનેમેં લોગ મુસલમાનોંકે અખ્લાક ઔર અચ્છે સિફાત દેખકર દાઈરએ ઈસ્લામમેં દાખિલ હોતે થે, નીઝ હમારે મઆમલાત ભી સહીહ નહીં હૈં જિસકી વજહસે લોગ ઈસ્લામસે નફરત કરતે હૈં, અગર હમારે મઆમલાત સહીહ હોં ઔર મકારિમે અખ્લાકસે હમ આરાસ્તા હોં તો લોગ આજ ભી હમારે અખ્લાક વ મઆમલાતકી પાકીઝગીકો દેખકર ઈસ્લામમેં દાખિલ હો સકતે હૈં, એક યહૂદી આલિમકે ઈસ્લામ લાનેકા વાકિઆ પઢિયે ઔર સોચિયે કે અચ્છે અખ્લાકસે આદમી કિતના મુતાસ્સિર હોતા હૈ.

સન ઈસવી ૧૯૨૨ કે મૌસમે બહારમેં "લ્યૂ પોલ્ડ" કે મામૂંને "લ્યૂ પોલ્ડ" કો બૈતુલ મુકદ્દસ આનેકી દઅવત દી, "લ્યૂ પોલ્ડ" ને દઅવત મિલતે હી વહાં જાનેકા ઈરાદા કર લિયા, ઔર એક હી હફતામેં મશરિકે વુસ્તાકે સફર પર રવાના હો ગયે.

"લ્યૂ પોલ્ડ" કા બચપનકા જમાના "પોલેન્ડ" મેં ગુઝરા, ઉનકે વાલિદ

એક યહૂદી આલિમ થે, જિનહોંને ઉનકો ઈબરાની ઝબાન ઔર અપને મઝહબકી બાકાઈદા તા'લીમ દિલવાઈ, તલમૂદકા બતૌરે ખાસ મુતાલઆ કરાયા, મગર "લ્યૂ પોલ્ડ" કા ઝહન અપને મઝહબ ઔર તલમૂદમેં પેશ કિયે ગયે ખુદાકે તસવ્વુરસે મુત્મઈન નહીં થા, "લ્યૂ પોલ્ડ" કી ઉલ્ઝન યે થી કે યહૂદિયોંકે મઝહબમેં ખુદાકો તમામ ઈન્સાનોંકે રબકે બજાએ એક ખાસ કૌમ (ઈબરાની) કે રબકી હૈસિયતસે પેશ કિયા જાતા હૈ, બહરહાલ અપની તાલીમ મુકમ્મલ કરનેકે બાદ ઉનહોંને મૈદાને સહાફતમેં (કિતાબેં લિખનેમેં) કદમ રખ્ખા ઔર જર્મનીકે મશ્હૂર શહેર "બરલિન" આ ગયે. લેકિન જબ ઉનકો અપને મામૂંકી તરફસે બૈતુલ મુકદસકી ઝિયારતકી દઅવત મિલી તો વો સબ કુછ છોડ છાડકર ચલ દિયે, એક મગરિબી નૌજવાન જિસને યહૂદી ઘરાનેમેં આંખ ખોલી હો, ઔર મઝહબે યહૂદકી મુકમ્મલ તા'લીમ હાસિલ કી હો, ચાહે અહદે કદીમ ઔર તલમૂદ (યહૂદકી મઝહબી કિતાબ) કી તાલીમાતસે કિતના હી બદઝન ક્યૂં ન રહા હો, લેકિન ઈસ્લામકે લિયે ઉસકે દિલમેં કોઈ નરમગોશા પૈદા હો, યે બડી મુશ્કિલ બાત થી.

ટ્રેન જિસ પર "લ્યૂ પોલ્ડ" સવાર થે તેઝીકે સાથ ચલ રહી થી ઔર "લ્યૂ પોલ્ડ" કા ખયાલકા ઘોડા ભી સરપટ દૌડા રહા થા, વો એક નઈ દુનિયામેં કદમ રખને જા રહે થે, યકાયક એક મા'મૂલીસા વાકિઆ પેશ આયા જિસને ઉનકે ઝહનકો અજીબસા ઝટકા દિયા. વો અરબોંકી દુનિયાસે ઔર ઉનકે તર્ઝે ઝિંદગીસે બિલકુલ વાકિફ ન થે, એક બદ્દૂને જો ઉનકે સાથ ટ્રેનસે સફર કર રહા થા અપને અમલસે ઉનકી ઝિંદગીકા રૂખ પલટ દિયા, વો ઈસ્લામ ઔર મુસલમાનોંસે નફરત કરતે થે, મગર બદ્દૂને ઉનહેં ઈસ્લામકી ચૌખટ પર લા ડાલા, હુવા યે કે ટ્રેન જબ કિસી સ્ટેશન પર રૂકી તો બદ્દૂને એક રોટી ખરીદી, ઔર જબ વો અપની સીટકી તરફ બઢ્હા તો ઉસકી નિગાહ "લ્યૂ પોલ્ડ" પર પડી, બદ્દૂને રોટીકે દો ટુકડે કિયે, એક ટુકડા ખૂદ રખ્ખા, ઔર દૂસરા "લ્યૂ પોલ્ડ" કી તરફ બઢ્હા દિયા, કરીબ હી એક તુર્કી તાજિર બૈઠા હુવા થા જિસને અંગ્રેજી ઝબાનમેં કહા : "યે કેહતે હૈં કે મૈં ભી મુસાફિર હૂં ઔર આપ ભી મુસાફિર હૈં ઔર હમ દોનોંકા રાસ્તા એક હૈ." એક મુસલમાન ઔર અરબ બદ્દૂકી સાદાસી બાત મગરિબી નૌજવાનકે દિલમેં ચુભ ગઈ, ગો કે યે

એક મામૂલીસી બાત થી મગર ઉસને "લ્યૂ પોલ્ડ" કો સોચને પર મજબૂર કર દિયા કે વો કૌનસી ચીઝ હૈ જિસને એક અનપઢ સહરાનશીન (જંગલકા રેહનેવાલા) ઔર ખાનાબદોશ ઈન્સાનોંમેં ઈતની ઊંચી સિફાત પૈદા કર દીં, બહરહાલ મશરિકે વુસ્તાકે કિયામકે દૌરાન (યાની બૈતુલ મુકદ્દસમેં રેહનેકે જમાનેમેં) "લ્યૂ પોલ્ડ" અરબોંકે ઔર કરીબ આએ, ઔર ઉનહોંને ખાસ તૌરસે કુરઆનકા મુતાલઆ કિયા, ઉનહોંને મહેસૂસ કિયા કે કુરઆન ઝિંદગીકે તમામ શો'બોંમેં રેહનુમાઈ કરતા હૈ, ઉનહોંને યે ભી મહેસૂસ કિયા કે ઈસ્લામ ઈન્સાનોંકે દરમિયાન રંગ વ નસલકે ફર્કકો પસંદ નહીં કરતા, ધીરે ધીરે વો ઈસ્લામકે કરીબ આતે ગયે, ઔર એક દિન વો આયા જબ ઉનહોંને પૂરી તરહ ઈસ્લામ કુબૂલ કર લિયા, ઔર લ્યૂ પોલ્ડસે "મુહમ્મદ અસદ" બન ગયે ઔર દુનિયાએ ઈસ્લામકે એક મશ્હૂર આલિમ ઔર મુસન્નિફકી હૈસિયતસે મશ્હૂર હુએ. (મદ્રસા દીનિયા ગાઝીપુરકા તર્જુમાન "તઝકીર" સીરીઝ ૬૯સ.:૫૦, ૫૧)

મતલબ કે ઈસ કિસમકી કિતાબોંકો ઝિયાદાસે ઝિયાદા ફૈલાનેકી જરૂરત હૈ, તાકે આમ મુસલમાન અપને મઆમલાત સહીહ કરેં ઔર અખ્લાકસે અપને આપકો આરાસ્તા કરેં ઔર ઈસ્લામકી તરક્કીકા ઝરીઆ બનેં.

મુહમ્મદ અમીન પાલનપુરી

ખાદિમે હદીસ વ ફિકહ વ મુરત્તિબે ફતાવા દારૂલ ઉલૂમ દેવબંદ

૨૩/ શાબાન સન હિજરી ૧૪૩૧. ૫ ઓગષ્ટ સન ઈસવી ૨૦૧૦

તકરીઝ

હઝરત મુફતી મુહમ્મદ આદમ સાહબ ભીલવની (પાલનપુરી) ખલીફએ અજલ્લ હઝરત શેખે તરીકત મૌલાના કમરૂઝ્ઝમાં સાહબ ઈલાહાબાદી દામત બરકાતુહુમ, સદરે મુફતી વ શેખુલ હદીસ જામિઆ નઝીરિયા કાકોશી (ઉત્તર ગુજરાત)

બિસ્મિલ્લા હિર્રહમા નિર્રહીમ. અલ્હમ્દુ લિલ્લાહિ રબ્બિલ આલમીન વસ્સલાતુ વસ્સલામુ અલા રસૂલિહી મુહમ્મદિંવ વ આલિહી વ સહ્બિહી અજ્મઈન અમ્મા બા'દ!

અલ્લાહ તઆલાને હઝરાતે અંબિયા (અલૈ.) કે ઝરીઆ ઔર સબસે આખિરમેં ખાતિમુલ અંબિયા સૈયિદના હઝરત મુહમ્મદ (સ.અ.વ.) કે ઝરીઆ જિસ તરહ ઈન્સાનોંકો યે હિદાયત દી કે વો અપને પૈદા કરનેવાલેકી ઝાત વ સિફાત, તૌહીદ વ આખિરત વગૈરહકે બારેમેં અકીદા ઔર યકીન રખ્ખેં, ઔર કિસ તરહ ઉસકી ઈબાદત કરેં ઔર ઉનકે અખ્લાક ઔર મુઆશરત (રહન-સહન) કૈસી હો, ઈસી તરહ ઉસીને માલી મઆમલાત (લેન, દેન) કે બારેમેં ભી (જો બઝાહિર ઈન્સાનોંકી ખાલિસ દુન્યવી જરૂરતેં હૈં) ઐસે ઉસૂલોં ઔર તરીકોંકી હિદાયત ફરમાઈ જિનમેં ઈન્સાનોંકી દુન્યવી ઔર ઉખ્રવી ફલાહ વ કામિયાબી હૈ,

ઈસકા નતીજા યે હુવા કે માલ કમાનેકે બારેમેં ખુદાવંદી હિદાયાત ઔર શરીઅતે મુહમ્મદીકે અહકામકી પાબંદી કરતે હુએ રોઝી હાસિલ કરના દુનિયા નહીં બલ્કે દીન ઔર એક તરહકી ઈબાદત હૈ, ઔર અલ્લાહ તઆલાકી તરફસે ઈસ પર ઈસી તરહ અજરો સવાબ ઔર જન્નતકે બુલંદ દરજાતકા વા'દા હૈ જિસ તરહ નમાઝ રોઝા ઔર ઝિક્રો તિલાવત વગૈરહ ઈબાદાત ઔર અચ્છે અખ્લાક પર, ઔર દીનકી દઅવત ઔર ખુદાકી રાહમેં જાન વ માલકી કુરબાની પર, ચુનાંચે હદીસ શરીફમેં હૈ : **"તલબુ કસ્બિલ્ હલાલિ ફરીઝતુન બઅ્દલ્ ફરીઝહ"** યાની રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા કે હલાલ રોઝી હાસિલ કરનેકી ફિક્ર ઔર

કોશિશ ફર્ઝકે બાદ ફરીઝા હૈ. (મિશ્કાત સ. ૨૪૨)

અકસર શારિહીનને ઈસ હદીસકા મતલબ યેહી બયાન કિયા હૈ કે અલ્લાહ ઔર રસૂલ પર ઈમાન ઔર નમાઝ ઔર ઝકાત વગૈરહ જો ઈસ્લામકે અવ્વલીન ઔર બુન્યાદી અરકાન વ ફરાઈઝ હૈં દરજા ઔર મરતબામેં ઉનકે બાદ હલાલ રોઝી હાસિલ કરનેકી ફિક્ર ઔર કોશિશ ભી એક ઈસ્લામી ફરીઝા હૈ, બંદા અગર ઈસસે ગફલત બરતે ઔર કોતાહી કરેગા તો ખતરા હૈ કે હરામ રોઝીસે પેટ ભરે, ઔર આખિરતમેં ઉસકા અંજામ વો હોગા જો હરામસે પેટ ભરનેવાલોંકા બતલાયા ગયા હૈ. અલ્લાહકી પનાહ!

ઔર યે ઝાહિર હૈ કે અલ્લાહ તઆલાકે મુકર્રર કિયે હુએ કિસી ફરીઝાકો અદા કરના ઉસકી બંદગી ઔર ઈબાદત હૈ, બંદા ઉસ પર ઉસ અજરો સવાબકા મુસ્તહિક હૈ જો ફરીઝાકી અદાયગી પર અલ્લાહ તઆલાકી તરફસે મિલના ચાહિયે, પસ હલાલ કમાઈકી ફિક્ર ઔર કોશિશ ઔર ઉસમેં મશ્ગૂલ હોના ઐન દીન, વ ઈબાદત ઔર અજરો સવાબકા સબબ હૈ.

ઈસ હદીસમેં હલાલ કમાનેકે તાલિબ, હર તાજિર, હર મઝદૂર, હર કાશ્તકાર (ખેડૂત) ઔર હર દસ્તકાર (હુનરમંદ) કે લિયે કિતની બડી બશારત હૈ, લેકિન યે બહરહાલ પેશે નઝર રખના જરૂરી હૈ કે ઈસ હદીસમેં સિર્ફ કમાઈ કરનેકો નહીં બલ્કે હલાલ કમાઈકી તલાશ ઔર ફિક્રકો ફરીઝા બતલાયા ગયા હૈ, ઈસ ઈરશાદે નબવીકા ખાસ મકસદ હરામસે બચાના હૈ.

દૂસરી તરફ હરામ રોઝીકે દુન્યવી ઔર ઉખ્રવી નુકસાનાત અહાદીસે મુબારકામેં બયાન કિયે ગયે હૈં :

ચુનાંચે એક હદીસમેં હૈ : **લા યક્સિબુ અબ્દુન માલ હરામિન્ ફયતસદકુ મિન્હૂ ફયુક્બલુ મિન્હુ, વલા યુન્ફિકુ મિન્હુ ફયુબારકુ લહૂ ફીહી, વલા યત્રુકુહુ ખલ્ફ ઝહ્રિહી ઈલ્લા કાન ઝાદુહૂ ઈલન્નાર.** (મિશ્કાત ૨૪૨)

તર્જુમા : જો બંદા હરામ માલ કમાતા હૈ, ફિર ઉસમેંસે ખૈરાત કરતા હૈ તો વો કુબૂલ નહીં હોતી, ઔર (અપની યા અપને બાલ બચ્ચોંકી જરૂરતોંમેં) ખર્ચ કરતા હૈ તો ઉસમેં બરકત નહીં હોતી, ઔર અપને પીછે છોડકર જાતા હૈ તો વો

ઉસકે લિયે જહન્નમકા તોશા હી હોગા (ઉસકો હરામ કમાનેકા ભી ગુનાહ હોગા, ઔર વારિસોંકો હરામ ખિલાનેકા ભી)

દૂસરી હદીસમેં હૈ : લા યદ્ખુલુલ્ જન્નત જસદુન્ ગુઝિય બિલ હરામ.

તર્જુમા : જો જિસ્મ હરામ માલસે પરવરિશ પાવેગા વો જન્નતમેં નહીં જાવેગા, (મિશ્કાત ૨૪૩)

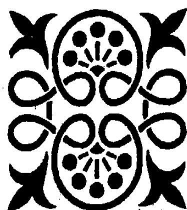
ઈસ સિલસિલેમેં અઝીઝમ જનાબ મૌલવી અબ્દુલ હમીદ સાહબ ખરિયાસનવી અલ્લાહ ઉનકે ઈલ્મમેં બરકત અતા ફરમાવે (ઉસ્તાઝે હદીસ દારૂલ ઉલૂમ જામિઆ નઝીરિયા કાકોશી) ને નિહાયત હી અહમ ઔર મુફીદ તરીન મઝામીન આસાન ઉર્દૂમેં જમા ફરમાએ હૈં જિનકી જરૂરત ઈસ મૌજૂદા જમાનેમેં બહોત હી ઝિયાદા હૈ, ઈસ લિયે કે લોગોંકે માલી મઆમલાત બહોત હી ખરાબ હો ચુકે હૈં ઔર હરામ રોઝીકે આસાર બે-દીનીકી સૂરતમેં રોઝે રોશનકી તરહ મુશાહિદામેં આ ચુકે હૈં, અલ્લાહ તઆલા લોગોંકો યે કિતાબ પઢનેકી ઔર ઈસ પર અમલ કરનેકી તૌફીક મરહમત ફરમાવેં, ઔર મૌસૂફકે લિયે ઈસકો નજાતકા ઝરીઆ બનાવે, આમીન, વલ્લાહુલ મુવફફિક.

ફક્ત વસ્સલામ

(હઝરત) મુફતી આદમ (સાહબ) ભીલવની

(ખાદિમે શો'બએ ઈફતા વ હદીસ દારૂલ ઉલૂમ જામિઆ નઝીરિયા કાકોશી)

૮ રબીઉલ અવ્વલ સન હિજરી ૧૪૩૧

પેશ લફ્ઝ

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

બિસ્મિલ્લા હિર્રહમા નિર્રહીમ

અલ્હમ્દુ લિલ્લાહિ રબ્બિલ આલમીન વસ્સલાતુ વસ્સલામુ અલા સય્યિદિલ્ મુર્‌સલીન વ અલા આલિહી વ સહ્‌બિહી અજમઈન.

મઝહબે ઈસ્લામને માલકી અહમિયત ઔર ઈન્સાની રિઝકમેં ઈસકા બડા દખલ હોના બયાન ફરમાયા હૈ નીઝ ઉસકી હિફાઝતકા દાઈયા દિલોંમેં બિઠાયા. માલકી હિફાઝત જરૂરી હૈ ઔર ઉસકો બરબાદ કરના ગુનાહ હૈ હત્તાકે અપને માલકી હિફાઝત કરતે હુએ કોઈ શખ્સ મકતૂલ હો જાએ તો શહીદ હૈ જૈસાકે જાનકી હિફાઝત કરતે હુએ મકતૂલ હોને પર શહાદતકા અજર મૌજૂદ હૈ, આં હઝરત (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા : **મન્ કુતિલ દૂન માલિહી ફહુવ શહીદુન.**

(બુખારી ૧ : ૩૩૭, મુસ્લિમ ૧ : ૮૧)

તર્જુમા : અપને માલકી હિફાઝત કરતે હુએ જો શખ્સ મકતૂલ હો જાએ વો શહીદ હૈ યાની સવાબકે એ'તિબારસે શહીદોંમેં શુમાર હૈ. દૂસરી હદીસમેં ઈરશાદ ફરમાયા : **નિઈમ્મા બિલ્ માલિસ્સાલિહિ લિર્રજુલિ સ્સાલિહિ.** (મિશ્કાત ૩૨૬)

તર્જુમા : નેક આદમીકે લિયે ઉસકા અચ્છા ઔર પાકીઝા માલ બેહતરીન ઝિંદગીકી પૂંજી હૈ.

ઔર ખાસકર ઈસ જમાનેમેં લોગોંમેં દીન ઔર ઈમાનકી અહમિયત ઝિયાદા નહીં હૈ, બલ્કે દુન્યવી સાઝો સામાનકી તરફ ઝિયાદા તવજ્જોહ હૈ ઔર મામૂલીસી તકલીફ હી નહીં બલ્કે ઝાહિરી ફેશનકી ખિલાફવર્ઝી હો જાને પર દીન છોડનેકો તૈયાર હો જાતે હૈં, ઈસ લિયે ઐસે લોગોંકે લિયે હલાલ માલ કમાને ઔર ઉસકો મહેફૂઝ રખનેકી ઝિયાદા અહમિયત હૈ, ઈસ કિસમકે લોગોં હીકે લિયે નબીએ પાક (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા : **કાદલ્ ફક્રુ અંય્યકૂન કુફ્રા.**

. યાની તંગદસ્તી ઈન્સાનકો બા'ઝ ઔકાત કાફિર બના સકતી હૈ.

(મિશ્કાત ૪૨૯)

હઝરત સુફયાન સૌરી (રહ.) ને ઈસકી તશરીહ કરતે હુએ ફરમાયા : માલકો પાસ રખના અચ્છા નહીં સમઝા જાતા થા, લેકિન આજ યે માલ મોમિનકી ઢાલ હૈ, નીઝ ઉનહોંને ફરમાયા : જિસકે પાસ દિરહમ ઔર દીનારમેંસે કુછ મૌજૂદ હો ઉસે ચાહિયે કે ઉસ માલકો મુનાસિબ તરીકે પર કામમેં લાવે, ક્યૂંકે યે વો જમાના હૈ કે અગર કુછ હાજત પેશ આ ગઈ તો ઈન્સાન સબસે પેહલે હાજત પૂરી કરનેકે લિયે અપને દીન હીકો ખર્ચ કરેગા. (મઆરિફુલ કુરઆન જિ. ૨ : ૩૦૩, ૩૦૪)

મતલબ યે હૈ કે હાજત પૂરી કરનેકી અહમિયત દીન પર ચલનેસે ઝિયાદા હો ગઈ, લિહાઝા માલકા હોના ઔર માલ હાસિલ કરના મઝહબે ઈસ્લામમેં કોઈ ઐબ નહીં હૈ, લેકિન મુતલક માલ નહીં બલ્કે હલાલ ઔર પાકીઝા માલ, ચુનાંચે મઝહબે ઈસ્લામને હલાલ માલ, હલાલ કમાઈ, હલાલ રોઝીકો બહોત અહમિયત દી હૈ ઔર ઉસકી તાકીદ ઔર હુકમ ફરમાયા હૈ. ચુનાંચે તમામ અંબિયા ઔર રસૂલ (અલૈ.) કો અપને અપને વક્તમેં દો હિદાયાત દી ગઈ. ચુનાંચે ઈરશાદે બારી હૈ : **(યા અય્યુહ ર્રુસુલુ કુલૂ મિનત્તય્યિબાતિ વઅ્મલૂ સાલિહા)** (સૂરએ મુઅમિનૂન આયત : ૫૧) એક યે કે ખાના હલાલ ઔર પાકીઝા ખાઓ, દૂસરે યે કે અમલ નેક ઔર સાલેહ કરો, ઔર જબ અંબિયા (અલૈ.) કો યે ખિતાબ કિયા ગયા હૈ જિનકો અલ્લાહ તઆલાને મા'સૂમ બનાયા હૈ તો ઉનકી ઉમ્મતોંકે લિયે યે હુકમ ઝિયાદા કાબિલે એહતિમામ હૈ.

ઉલમાને ફરમાયા હૈ કે ઈન દોનોં હુકમોંકો એક સાથ લાનેમેં ઈસ તરફ ઈશારા હૈ કે હલાલ ગિઝાકા નેક અમલમેં બડા દખલ હૈ. જબ ગિઝા હલાલ હોતી હૈ તો નેક આ'માલકી તૌફીક ખૂદ બખૂદ હોને લગતી હૈ, ઔર ગિઝા હરામ હો તો નેક કામકા ઈરાદા કરનેકે બાવજૂદ ભી ઉસમેં મુશ્કિલાત હાઈલ (રૂકાવટ) હો જાતી હૈં, ઔર શરીઅતે મુતહ્હરાકી નઝરમેં હલાલ ગિઝાકી ઈતની અહમિયત હૈ કે ઉમ્મતકો મુસ્તકિલ ખિતાબ ફરમાયા ગયા : **(યા અય્યુહલ્લઝીન આમનૂ કુલૂ મિન્ તય્યિબાતિ મા રઝક્નાકુમ્ વશ્કુરૂ લિલ્લાહિ ઈન્ કુન્તુમ્ ઈય્યાહૂ તઅ્બુદૂન)**. (સૂરએ

બકરહ આયત : ૧૭૨) ઈસ આયતે કરીમામેં હલાલ પાકીઝા ચીઝોંકે ખાને ઔર ઉસ પર શુક્ર ગુઝાર હોનેકી તરગીબ દી ગઈ હૈ, ક્યૂંકે હલાલ ખાનેસે એક નૂર પૈદા હોતા હૈ, ઔર બુરે અખ્લાકસે નફરત, અચ્છે અખ્લાકકી રગબત પૈદા હોતી હૈ, ઈબાદાતમેં દિલ લગતા હૈ, ગુનાહસે દિલ ઘભરાતા હૈ, દુઆ કુબૂલ હોતી હૈ. ઉસકે બિલ મુકાબિલ હરામ ખાનેસે બુરે અખ્લાક પૈદા હોતે હૈં, ઈબાદાતકા ઝૌક જાતા રેહતા હૈ, દુઆ કુબૂલ નહીં હોતી હૈ.

ઈસીકો દૂસરી આયતમેં ફરમાયા : (**કુલ લા યસ્તવીલ્ ખબીષુ વત્તય્યિબુ વલવ્ અઅ્જબક કષ્રતુલ્ ખબીષિ ફત્તકૂલ્લાહ યા ઉલિલ્ અલ્બાબિ લઅલ્લકુમ્ તુફ્લિહૂન**) (સૂરએ માઈદહ આયત : ૧૦૦) ઈસ આયતે કરીમામેં અલ્લાહ તઆલાને ઈન્સાની એહસાસકો બેદાર કિયા હૈ કે ખબીસ ઔર તય્યિબ બરાબર નહીં હો સકતા અગરચે બા'ઝ મરતબા ખરાબ ઔર ખબીસ ચીઝોંકી કસરતસે ઈન્સાન મરઊબ હો જાતા હૈ, ઔર અપને આસપાસ ખબીસ ઔર ખરાબકી કસરતસે ઉનહીંકો અચ્છા સમઝને લગતા હૈ, મગર યે ઈન્સાની ઈલ્મ ઔર સમઝકી બીમારી ઔર એહસાસકા કુસૂર હૈ.

ખબીસ ઔર તય્યિબકા મફહૂમ બહોત આમ હૈ, હરામ માલ વ દૌલત, બુરે આ'માલ, બુરે અખ્લાક, બુરે ઈન્સાન, નાજાઈઝ તરીકા પર કિસીકા માલ દબા લેના, ગલત મુકદમાબાજી કરકે માલ પર કબ્ઝા કરના, મીરાસકો મુસ્તહિક્કીન તક ન પહોંચાના, મુશતરકા કારોબારકો અપની મિલ્કિયત સમઝકર હિસ્સાદારોંકો પૂરા હક ન દેના, સૂદી કારોબાર કરના, યે સારી શકલેં ખબીસમેં દાખિલ હૈં.

તફસીર દુર્રે મન્સૂરમેં બહવાલા ઈબ્ને અબી હાતિમ નકલ કિયા હૈ કે જમાનએ તાબિઈનકે ખલીફએ રાશિદ હઝરત ઉમર બિન અબ્દુલ અઝીઝ (રહ.) ને જબ અગલે હાકિમોંકે જમાનેકે લગાએ હુએ નાજાઈઝ ટેક્સ બંદ કિયે, ઔર જિન લોગોંસે નાજાઈઝ તૌર પર માલ લિયે ગયે વો વાપસ કિયે, તો સરકારી બૈતુલ માલ ખાલી હો ગયા ઔર આમ્દની બહોત મહેદૂદ હો ગઈ તો એક સૂબાકે ગવર્નરને ઉનકી ખિદમતમેં ખત લિખ્ખા કે બૈતુલમાલકી આમ્દની બહોત ઘટ ગઈ હૈ ફિક્ર હૈ કે હુકૂમતકે કારોબાર કિસ તરહ ચલેંગે, હઝરત ઉમર બિન અબ્દુલ અઝીઝ (રહ.) ને

જવાબમેં યેહી આયત તેહરીર ફરમા દી : (લા યસ્તવીલ્ ખબીષુ વત્તય્યિબુ વલવ્ અઅ્જબક કષ્રતુલ્ ખબીષ) ઔર લિખ્ખા કે તુમસે પેહલે લોગોંને ઝુલ્મ વ જોરકે ઝરીઆ જિતના ખજાના ભરા થા તુમ ઉસકે બિલ મુકાબિલ અદલ ઔર ઈન્સાફ કાઈમ કરકે અપને ખજાનાકો કમ કર લો ઔર કોઈ પરવાહ ન કરો, હમારી હુકૂમતકે કામ ઈસી કમ મિકદારસે પૂરે હોંગે (મઆરિફુલ કુરઆન ૩ : ૨૪૨) ક્યા હી અચ્છા હો અગર એક ઈમાનવાલા ઈન્સાન, એક માદ્દા પરસ્ત ઈન્સાનકી તરહ હલાલ વ હરામકી પરવાહ કિયે બગૈર માલ જમા કરનેકે બજાએ કુરઆન વ સુન્નતકો સામને રખકર હલાલ ઔર પાકીઝા માલ કમાએ ઔર ખૂદ ભી ઔર અપની ઔલાદકો ભી હલાલ માલ ખિલાએ ચાહે મિકદાર કમ હી ક્યૂં ન હો.

એક હદીસ શરીફમેં હૈ : ઉસ ઝાતકી કસમ જિસકે કબ્ઝામેં મુહમ્મદ (સ.અ.વ.) કી જાન હૈ કે બંદા અપને પેટમેં હરામ લુકમા ડાલતા હૈ તો અલ્લાહ તઆલા ચાલીસ દિનકી ઈબાદત કુબૂલ નહીં ફરમાતે, ઔર જિસ બંદેકે ગોશ્તને હરામસે પરવરિશ પાઈ હો તો જહન્નમ ઉસકે લિયે ઝિયાદા લાઈક હૈ.

(તબરાની)

હઝરત ઈબ્ને ઉમર (રદિ.) સે રિવાયત હૈ ઉનહોંને ફરમાયા કે અલ્લાહકે રસૂલ (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા કે કિસીને દસ દિરહમકા કોઈ કપડા ખરીદા જિસમેં એક દિરહમ હરામકા શામિલ હો ગયા તો જબ તક યે કપડા ઉસકે બદન પર રહેગા અલ્લાહ તઆલા ઉસકી કોઈ નમાઝ કુબૂલ નહીં ફરમાએંગે.

(રવાહુ અહમદ વ બૈહકી)

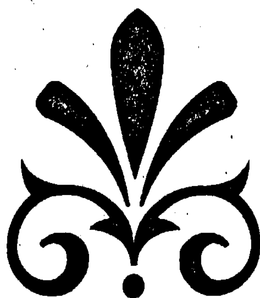
બા'ઝ મુહક્કિક ઉલમાને ફરમાયા કે હરામ માલ દર હકીકત જહન્નમકી આગ હી હૈ અગરચે ઉસકા આગ હોના દુનિયામેં મહેસૂસ નહીં હોતા મગર મરનેકે બાદ ઉસકા યે અમલ આગકી શકલમેં સામને આ જાએગા.

લિહાઝા હમેં ચાહિયે કે મઝહબે ઈસ્લામ જો રૂએ જમીન પર સબસે પાકીઝા ઔર સચ્ચા મઝહબ હૈ ઉસકી હિદાયત પર અમલ કરે, મઝહબે ઈસ્લામ હિદાયત દેતા હૈ કે ઈન્સાન ખૂદ કમાએ, ખૂદ મહેનત વ મશક્કત ઉઠાએ, કિસીકે સામને સવાલ ન કરે ઔર અપની ઝાતકો દુનિયાકે ખાતિર ઝલીલ ન કરે, ઈસી લિયે

શરીઅતે ઈસ્લામિયાને કમાનેકા હુકમ દિયા, ઈસકો ખાસ અહમિયત દી, ઈસકે બેશુમાર ફઝાઈલ બયાન કિયે. ઔર કઈ હદીસોંમેં તિજારત, ખેતી ઔર હુનર વગૈરહ રોઝીકે અસ્બાબ ઔર કમાનેકે તરીકે ઈખ્તિયાર કરનેકી તરગીબ દી ગઈ.

ઈસ મુખ્તસર કિતાબમેં કુરઆન, હદીસ, આસાર ઔર બુઝુર્ગોંકે અહવાલ ઔર અકવાલસે હલાલ કમાઈકી ફઝીલત વ અહમિયત ઔર ઉસકે નતાઈજ વ સમરાત ઔર હરામ કમાઈકી બુરાઈ ઔર નુકસાનાત ઉમ્મતકે સામને લાનેકી કોશિશ કી ગઈ હૈ, અલ્લાહ તઆલા મુઝ હકીરકો ભી ઔર પૂરી ઉમ્મતકો હલાલ ઔર પાકીઝા માલ નસીબ ફરમાવે, ઔર ઉસકે લિય જાઈઝ તરીકે ઈખ્તિયાર કરનેકી ઔર નાજાઈઝ તરીકે છોડનેકી તૌફીક ઔર હિંમત અતા ફરાવે. (આમીન)

અબ્દુલ હમીદ પાલનપુરી (ખરિયાસનવી)
ખાદિમ હદીસ દારૂલ ઉલૂમ જામિઆ નઝીરિયા કાકોશી
(ઉ. ગુજરાત)

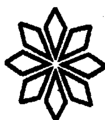
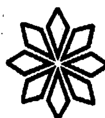
(૧)

કમાનેકે ફઝાઈલ

આયાત, અહાદીસ, આસાર

ઔર

વાકિઆતકી રોશનીમેં

કમાનેકે ફઝાઈલ આયાતકી રોશનીમેં

(૧) (ફઈઝા કુઝિયતિ સ્સલાતુ ફન્તશિરૂ ફીલ અર્ઝિ વબ્તગૂ મિન્ ફઝ્લિલ્લાહ) (સૂ. જુમ્આ / ૧૦)

તર્જુમા : ફિર જબ નમાઝે જુમ્આ પૂરી હો ચુકે તો તુમ જમીનમેં ચલો ફિરો ઔર ખુદાકી રોઝી તલાશ કરો.

ફાઈદા : ઈસ આયતમેં મુફસ્સિરીનને ફઝલુલ્લાહસે પાકીઝા માલ ઔર હલાલ રિઝક મુરાદ લિયા હૈ, પસ આયતે મઝકૂરામેં રિઝકે હલાલ તલાશ કરને ઔર ઈસ સિલસિલેમેં મહેનત કરનેકા હુકમ દિયા ગયા હૈ.

(૨) (વ આખરૂન યઝ્રિબૂન ફીલ્ અર્ઝિ યબ્તગૂન મિન ફઝ્લિલ્લાહ) (સૂ. મુઝ્ઝમ્મિલ / ૨૦)

તર્જુમા : ઔર બા'ઝે આદમી રોઝી કમાનેકે લિયે મુલ્કમેં સફર કરેંગે.

(૩) લય્સ અલય્કુમ્ જુનાહુન્ અન્ તબ્તગૂ ફઝ્લમ્ મિર્રબ્બિકુમ) (સૂરએ બકરહ ૧૯૮)

તર્જુમા : તુમકો ઉસમેં ભી ઝર્રા ગુનાહ નહીં કે મઆશ ઔર રોઝીકી તલાશ કરો જો તુમહારે પરવરદિગારકી તરફસે હૈ.

(૪) (વજઅલ્નન્નહાર મઆશા) (સૂ. નબા ૧૧)

તર્જુમા : ઔર હમને દિનકો મઆશકા વક્ત બનાયા. (યાની રિઝકે હલાલ ઔર માલે તય્યિબ તલાશ કરનેકા ઝરીઆ બનાયા)

(૫) (વ જઅલ્ના લકુમ્ ફીહા મઆયિશ) (સૂ. અઅરાફ ૧૦)

તર્જુમા : ઔર હમને તુમહારે લિયે જમીનમેં સામાને ઝિંદગાની ઔર રિઝક હાસિલ કરનેકે અસ્બાબ પૈદા કિયે.

ઈનકે અલાવા ઔર ભી આયાતે કરીમા હૈં. જિનમેં કમાનેકે ફઝાઈલ વારિદ હુએ હૈં.

કમાનેકે ફઝાઈલ અહાદીકી રોશનીમેં બાઝ ગુનાહ રોઝી કમાને હીસે મઆફ હોતે હૈં

(૧) હઝરત અબૂ હુરૈરહ (રદિ.) સે રિવાયત હૈ કે હુઝૂર (સ.અ.વ.) ને ઈરશાદ ફરમાયા : બાઝ ગુનાહ ઐસે હૈં કે વો તલબે મઈશત ઔર રિઝકે હલાલકી તલાશમેં મશક્કત ઔર તકલીફ ઉઠાનેસે હી મઆફ હોતે હૈં.

(રવાહુ તબરાની જિ. ૧, સ. ૪૨, અહયાઉલ ઉલૂમ જિ. ૨)

ઈસી સિલસિલેકી એક રિવાયત હાફિઝ અબૂ નઈમ (રહ.) ને અપની કિતાબ "હુલ્યતુલ ઔલિયા" મેં નકલ કી હૈ જિસકા તર્જુમા યે હૈ : હુઝૂર (સ.અ.વ.) ને ઈરશાદ ફરમાયા : બહોતસે ગુનાહ ઐસે હૈં કે ઉનકી મઆફી ન નમાઝસે હોતી હૈ ન હજસે ન ઉમરહસે, સહાબા (રદિ.) ને અર્ઝ કિયા યા રસૂલલ્લાહ (સ.અ.વ.)! ફિર ઉનકી મઆફી કિસ ચીઝસે હોતી હૈ? આપ (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા, રોઝી કમાને ઔર હલાલ કમાઈકી તલાશમેં જો તકલીફ ઔર રંજ પહોંચતે હૈં ઉનસે ઉન ગુનાહોંકી મઆફી હોતી હૈ.

ફાઈદા : ઈસ રિવાયતસે રોઝીકી તલબ ઔર રિઝકે હલાલકે તલાશ કરનેકી કિતની બડી ફઝીલત માલૂમ હોતી હૈ કે બાઝ ગુનાહ ઈસીસે મઆફ હોતે હૈં ઔર કિસીસે મઆફ નહીં હોતે.

રિઝકે હલાલકે લિયે મહેનત ઔર મઝદૂરી મઝહબે ઈસ્લામમેં બહોત પસંદીદા હૈ

(૨) હઝરત અનસ બિન માલિક (રદિ.) સે રિવાયત હૈ કે એક અન્સારી શખ્સ ખિદમતે નબવીમેં હાઝિર હોકર અપની જરૂરતકે મુતઅલ્લિક સવાલ કરને લગે, આપ (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા : તુમહારે ઘરમેં કુછ હૈ? અન્સારી શખ્સને

કહા હાં! એક ટાટ હૈ જિસકા કુછ હિસ્સા જલ ગયા હૈ, ઉસી પર બૈઠતે હૈં, સોનેકે લિયે ઉસીકા કુછ હિસ્સા બિછા લેતે હૈં ઔર કુછ હિસ્સા ઓઢ લેતે હૈં, ઔર એક પ્યાલા હૈ જિસમેં ખાતે ઔર પીતે હૈં ઔર ઉસીસે વુઝૂ, ગુસલ વગૈરહ કરતે હૈં.

આપ (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા : ઉનકો મેરે પાસ લે આઓ, વો શખ્સ લે આયા, આપ (સ.અ.વ.) ને ઉનકો અપને હાથમેં લેકર નીલામ કિયા કે ઈનકો કોઈ ખરીદનેકે લિયે તૈયાર હૈ? એક શખ્સ બોલે : મૈં એક દિરહમકે બદલે ખરીદનેકે લિયે તૈયાર હૂં, આપને ફરમાયા : કોઈ હૈ જો ઈસસે ઝિયાદા દે? આપને યે એ'લાન દો યા તીન મરતબા કિયા, તો એક શખ્સને કહા : મૈં દો દિરહમ દૂંગા, આપને ઉનકે હાથ બેચ દિયા ઔર દો દિરહમ લેકર ઉસ સાઈલકો દિયે ઔર ફરમાયા : એક દિરહમકા તુમ ગલ્લા (અનાજ) ખરીદકર ઘરમેં ડાલ દો, દૂસરે દિરહમકી કુલ્હાડી ખરીદો ઔર ઉસકો લેકર મેરે પાસ આઓ, ચુનાંચે વો કુલ્હાડી લેકર આપકી ખિદમતમેં હાઝિર હુએ, આપ (સ.અ.વ.) ને અપને હાથસે ઉસમેં દસ્તા (હાથા) લગાયા.

ફિર ફરમાયા કે ઈસકો લેકર જાઓ ઔર જંગલસે લકડિયાં કાટકર બાજારમેં લે જાઓ ઔર બેચો, ઔર પંદરહ દિન તક મેરે સામને ન આના, ચુનાંચે વો ગયે ઔર લકડિયાં કાટકર બેચતે રહે, આખિર જબ દસ દિરહમ કમા લિયે તો હુઝૂર (સ.અ.વ.) કી ખિદમતમેં હાઝિર હોકર બતાયા કે ઈતને દિરહમકા ખાના ખરીદા ઔર ઈતને દિરહમકે કપડે ખરીદે, આપ (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા કે યે તુમહારે લિયે બેહતર હૈ ઉસસે કે તુમ કિયામતકે દિન અપને ચેહરે પર ભીખકા કાલા દાગ લેકર આઓ કે ઉસ દાગકી સફાઈ સિર્ફ આગસે હી હો.

(અબૂ દાઉદ જિ.૧/૨૩૨)

સવાલકા હાથ ફૈલાના બહોત બુરા હૈ

(૩) હઝરત અબૂ હુરૈરહ (રદિ.) કી રિવાયત હૈ કે હુઝૂર (સ.અ.વ.) ને ઈરશાદ ફરમાયા. તુમમેંસે કોઈ શખ્સ લકડિયાં જમા કરકે અપની પીઠ પર

ગઠ્ઠર લાદકર લાએ (ફિર ઉસે બાજારમેં લે જાકર બેચે) યે અમલ ઉસકે લિયે બેહતર હૈ ઉસસે કે વો કિસીસે સવાલ કરે ઔર જિસસે સવાલ કિયા ગયા હૈ વો ઉસકો દે યા ન દે. (બુખારી જિ.૧/૨૭૮)

ફાઈદા : ઉપરવાલી દોનોં રિવાયતોંસે માલૂમ હુવા કે હલાલ ધંધા ચાહે કૈસા હી ઘટિયા હો અગરચે ઘાસ ખોદના ઔર લકડિયોંકા બેચના હી ક્યૂં ન હો મગર વો સવાલ ઔર ભીખ માંગનેસે બહોત ઝિયાદહ બેહતર હૈ.

(૪) હઝરત અબ્દુર્રહમાન બિન ઔફ (રદિ.) સે રિવાયત હૈ કે હુઝૂર (સ.અ.વ.) ને ઈરશાદ ફરમાયા : તીન ચીઝેં હૈં, કસમ ઉસ પાક ઝાતકી જિસકે કબ્ઝામેં મેરી જાન હૈ કે મૈં ઉન તીન ચીઝોં પર કસમ ખાતા હૂં, અવ્વલ યે કે સદકા કરનેસે માલ કમ નહીં હોતા ઈસ લિયે ખૂબ સદકા કરો, દૂસરે યે કે જિસ બંદે પર કોઈ ઝુલ્મ કિયા જાએ ઔર વો ઉસકો મઆફ કર દે તો હક તઆલા શાનુહૂ કિયામતકે દિન ઉસકી ઈઝ્ઝત બઢાએંગે, તીસરી બાત યે કે જો બંદા સવાલકા દરવાઝા ખોલતા હૈ અલ્લાહ તઆલા ઉસ પર ફક્ર ઔર મોહતાજગીકા દરવાઝા ખોલ દેતે હૈં.

(અત્તરગીબ વત્તરહીબ જિ.૧/૫૮૧)

ફાઈદા : ઈસ રિવાયતકે આખરી ટુકડેસે સવાલ કરને ઔર ભીખ માંગનેકી કિસ કદર મઝમ્મત (બુરાઈ) સાબિત હોતી હૈ કે જો શખ્સ સવાલ કરેગા અલ્લાહ તઆલા ઉસ પર ફક્ર ઔર મોહતાજગીકા દરવાઝા ખોલ દેગા, ફિર વો ભીખ માંગતા હી ફિરેગા, લિહાઝા આદમીકો ચાહિયે કે વો કિસીકે સામને સવાલ ન કરે બલ્કે કોઈ હલાલ કમાઈકા તરીકા ઈખ્તિયાર કરે.

અપની ઔર અપને બાલ બચ્ચોંકી ઝરૂરિયાત પૂરા કરનેકી નિય્યતસે કમાનેવાલા રાહે ખુદામેં હૈ

(૫) હઝરત કઅબ બિન ઉજરહ (રદિ.) ફરમાતે હૈં કે નબીએ અકરમ

(સ.અ.વ.) કે સામને એક આદમી ગુઝરા, સહાબએ કિરામ (રદિ.) ને ઉસ આદમીકી જિસ્માની તાકત દેખકર અર્ઝ કિયા યા રસૂલલ્લાહ (સ.અ.વ.)! ક્યા હી અચ્છા હોતા અગર યે આદમી રાહે ખુદામેં જિહાદકે લિયે નિકલા હુવા હોતા. તો હુઝૂર (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા : અગર યે શખ્સ અપને છોટે બચ્ચોંકે ખાતિર રોઝીકી તલબ ઔર રિઝકકી તલાશકે લિયે નિકલા હુવા હૈ તો યે શખ્સ ભી રાહે ખુદામેં હૈ. ઔર અગર યે શખ્સ અપને બુળ્હે વાલિદૈનકી ખિદમતકી ગર્ઝસે માલ કમાનેકે લિયે નિકલા હુવા હૈ તો ભી યે શખ્સ ખુદાકી રાહમેં હૈ. ઔર અગર યે શખ્સ અપને નફસકો હરામ સવાલસે બચાનેકે ખાતિર રિઝક હાસિલ કરનેકે લિયે નિકલા હુવા હૈ તો ભી યે શખ્સ અલ્લાહકે રાસ્તેમેં હૈ. ઔર અગર યે શખ્સ રિયાકારી ઔર ફખ્રકે ખાતિર માલકી તલબકે લિયે ઘરસે નિકલા હુવા હૈ તો ફિર યે શખ્સ શયતાનકે રાસ્તેમેં હૈ.

ઈમામ ગઝાલી (રહ.) ને અહયાઉલ ઉલૂમમેં એક રિવાયત નકલ કી હૈ જિસકા મફહૂમ યે હૈ :

અલ્લાહ તઆલા ઉસ બંદેકો મહેબૂબ રખતે હૈં જો લોગોંસે બેનિયાઝ હોને ઔર સવાલસે બચનેકે લિયે કોઈ ધંધા ઈખ્તિયાર કરે. ઔર ઉસ શખ્સકો નાપસંદ ફરમાતે હૈં જો ઈલ્મ હાસિલ કરે ઔર ઉસે ધંધાકે તૌર પર ઈખ્તિયાર કરે ઔર દુનિયા કમાનેકા ઝરીઆ બનાએ. (અહયાઉલ ઉલૂમ જિ. ૨/૧૫૫)

ફાઈદા : ઈન દો રિવાયતોંસે માલૂમ હુવા કે જો શખ્સ સહીહ નિય્યતસે મસલન છોટે બચ્ચોંકી ઝરૂરિયાત પૂરા કરને યા વાલિદૈનકી ખિદમત કરને યા અપને નફસકો લોગોંકે સામને હાથ ફૈલાનેસે બચાનેકે લિયે માલ કમાએ તો ઐસા શખ્સ રાહે ખુદામેં હૈ ઔર વો ખુદાકો બહોત હી મહેબૂબ હૈ.

રિઝકે હલાલકી તલબમેં મશક્કત બરદાશ્ત કરના ગુનાહોંકી મગફિરતકા સબબ હૈ

(૬) હઝરત આઈશા (રદિ.) ફરમાતી હૈં કે હુઝૂર (સ.અ.વ.) ને ઈરશાદ

ફરમાયા : જિસ શખ્સને શામ કી ઈસ હાલમેં કે વો હાથકા કામ ઔર મહેનતં ઔર મઝદૂરીકી વજહસે થકા હુવા થા તો ઉસને શામ કી ઈસ હાલમેં કે ઉસકે ગુનાહ બખ્શ દિયે ગયે. (તરગીબ વ તરહીબ જિ.૨/૫૨૪)

પાકીઝા માલકી તલાશમેં થકનેવાલા બંદા અલ્લાહકો બહોત પ્યારા હૈ

(૭) હઝરત અલી (રદિ.) સે રિવાયત હૈ કે હુઝૂર (સ.અ.વ.) ને ઈરશાદ ફરમાયા : અલ્લાહ તઆલા ઐસે બંદેકો દેખના પસંદ કરતે હૈં જો તલબે હલાલ ઔર પાકીઝા માલકી તલાશમેં અપને આપકો થકા રહા હો.

(કન્ઝુલ ઉમ્માલ હદીસ નં. ૯૨૦૦)

ફકીહ અબુલ લૈસ સમરકંદી (રહ.) ને તમ્બીહુલ ગાફિલીનમેં એક રિવાયત ઝિક્ર કી હૈ જિસકે અલ્ફાઝ યે હૈં :

તુમ લોગ કિસી પર ઐબ લગાને યા કિસીકી ખ્વાહ મ ખ્વાહ તારીફ કરને યા લઅન તઅન કરનેસે બચો, ઈસી તરહ મુરદોંકી તરહ ફારિગ રેહનેસે ભી પરહેઝ કરો, યાની ઈન્સાનકો મુરદોંકી તરહ બેહિસ વ હરકત નહીં રેહના ચાહિયે બલ્કે રિઝકે હલાલ ઔર પાકીઝા માલ હાસિલ કરનેકા કોઈ મશગલા ઈખ્તિયાર કરના ચાહિયે.

ફાઈદા : ઉપરવાલી રિવાયતોંસે સાબિત હુવા કે જો શખ્સ હલાલ માલકી તલાશમેં મશક્કતેં બરદાશ્ત કરતા હૈ અલ્લાહ તઆલા ઉસકી મગફિરત ફરમા દેતે હૈં નીઝ ઉસકો મુહબ્બતકી નઝરસે દેખતે હૈં.

બેહતરીન કમાઈ હાથકી કમાઈ હૈ

(૮) હઝરત મિકદામ (રદિ.) સે રિવાયત હૈ કે હુઝૂર (સ.અ.વ.) ને ઈરશાદ ફરમાયા : કિસી આદમીને કભી ઐસા ખાના નહીં ખાયા જો બેહતર હો ઉસ

ખાનેસે જો અપને હાથકી કમાઈસે ખાતા હો, ઔર બેશક અલ્લાહ તઆલાકે નબી દાઉદ (અલૈ.) અપને હાથકી કમાઈસે ખાતે થે. (બુખારી જિ.૧, ૨૭૮)

(૯) હઝરત અબૂ હુરૈરહ (રદિ.) સે રિવાયત હૈ કે અલ્લાહકે રસૂલ (સ.અ.વ.) ને ઈરશાદ ફરમાયા કે હઝરત ઝકરિયા (અલૈ.) બઢ્ઢઈ (લકડેકા કામ કરનેવાલે) થે. (મુસ્લિમ)

(૧૦) હઝરત અબૂ હુરૈરહ (રદિ.) સે રિવાયત હૈ કે હુઝૂર (સ.અ.વ.) ને ઈરશાદ ફરમાયા : બેહતરીન કમાઈ કારીગરકે હાથકી કમાઈ હૈ અગર વો ખૈરખ્વાહી ઈખ્તિયાર કરે. (શઅબુલ ઈમાન જિ. ૨/૮૭)

(૧૧+૧૨) હઝરત ઈબ્ને ઉમર ઔર ઈબ્ને અદી (રદિ.) સે રિવાયત હૈ કે હુઝૂર (સ.અ.વ.) ને ઈરશાદ ફરમાયા : અલ્લાહ તઆલા કારોબાર કરનેવાલે મોમિનકો પસંદ ફરમાતે હૈં. (તબરાની)

ફકીહ અબુલ લૈસ સમરકંદી (રહ.) ને અપની કિતાબ તમ્બીહુલ ગાફિલીનમેં એક રિવાયત નકલ કી હૈ વો રિવાયત યે હૈ :

તર્જુમા : હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન ઉમર (રદિ.) કી રિવાયત હૈ કે હુઝૂર (સ.અ.વ.) ને ઈરશાદ ફરમાયા : અલ્લાહ તઆલા હર મોમિન પેશાવરકો (કારોબાર કરનેવાલેકો) પસંદ ફરમાતે હૈં જો બાલ-બચ્ચોંવાલા હો, ઔર જો મોમિન તંદુરુસ્ત ફારિગ હો ન દુનિયાકા કામ કરતા હો ન આખિરતકા ઉસકો અલ્લાહ તઆલા પસંદ નહીં ફરમાતે. (તમ્બીહુલ ગાફિલીન)

(૧૩) હઝરત રાફેઅ બિન ખદીજ (રદિ.) ફરમાતે હૈં : કે સહાબએ કિરામ (રદિ.) ને અર્ઝ કિયા યા રસૂલલ્લાહ (સ.અ.વ.)! કૌનસી કમાઈ ઝિયાદા પાક હૈ? ફરમાયા આદમીકે હાથકી કમાઈ ઔર હર નેક (ઝૂઠ, ફરેબસે પાક) બૈઅ (યાની વેપાર).

(૧૪) હઝરત આઈશા (રદિ.) સે રિવાયત હૈ કે હુઝૂર (સ.અ.વ.) ને ઈરશાદ ફરમાયા : સબસે પાકીઝા રિઝક જો તુમ ખાતે હો વો હૈ જો તુમને અપને હાથોંસે કમાયા હૈ ઔર તુમહારી ઔલાદ ભી તુમહારી કમાઈમેંસે હૈં. (તિરમિઝી જિ. ૧/૧૫૨)

ફાઈદા : ઉપરકી ચંદ રિવાયતોંસે હલાલ દસ્તકારી (હાથકી કમાઈ) કી ફઝીલત માલૂમ હુઈ, અલબત્તા હરામ દસ્તાકરી ગુનાહકી ચીઝ હૈ જૈસે જાનદારકા ફોટો લેના યા બનાના, બાજે, ટીવી બનાના, દુરૂસ્ત કરના વગૈરહ.

તિજારતકી ફઝીલત

(૧૫) હઝરત અબૂ સઈદ ખુદરી (રદિ.) સે રિવાયત હૈ કે નબીએ કરીમ (સ.અ.વ.) ને ઈરશાદ ફરમાયા : સચ્ચા તાજિર કિયામતકે દિન સિદ્દીકીન ઔર શુહદાકે સાથ ઉઠાયા જાએગા. (તિરમિઝી જિ.૧/૨૨૯)

ઈમામ ગઝાલી (રહ.) ને અહયાઉલ ઉલૂમમેં એક રિવાયત ઝિક્ર કી હૈ ઉસસે ભી તિજારતકી ફઝીલત સાબિત હોતી હૈ વો રિવાયત યે હૈ :

તિજારત કિયા કરો ઈસ લિયે કે ઉસમેં રિઝકકે દસ હિસ્સોંમેંસે નવ હિસ્સે હૈં.

(૧૬) હઝરત અલી (રદિ.) કી રિવાયત હૈ કે હુઝૂર (સ.અ.વ.) ને ઈરશાદ ફરમાયા : તુમહારી બેહતરીન તિજારત કપડેકી તિજારત હૈ ઔર બેહતરીન ધંધા મોઝા બુનનેકા ધંધા હૈ. (અહયાઉલ ઉલૂમ જિ.૨/૨૧૬)

(૧૭) હઝરત જાબિર બિન અબ્દુલ્લાહ (રદિ.) સે રિવાયત હૈ કે હુઝૂર (સ.અ.વ.) ને ઈરશાદ ફરમાયા: કપડોંકી તિજારત કરો ઈસ લિયે કે તુમહારે વાલિદ ઈબ્રાહીમ (અલૈ.) કપડોંકી તિજારત કિયા કરતે થે.

(તમ્બીહુલ ગાફિલીન સ. ૨૧૧)

એક ઔર રિવાયતમેં હૈ : ઘાસકી તિજારત કરો ઈસ લિયે કે ઉસમેં રાઅસુલ માલ (મુડી) થોડા લગતા હૈ ઔર નફા ઝિયાદા મિલતા હૈ, કપડેકી તિજારત કરો ઈસ લિયે કે ઉસમેં રિઝક ઔર બરકતકે નવ હિસ્સે હૈં.

(કંઝુલ ઉમ્માલ જિ. ૪ રકમ ૯૩૫૬, અન ઈબ્ને અબ્બાસ રદિ.)

(૧૮) હઝરત ઈબ્ને ઉમર (રદિ.) સે રિવાયત હૈ કે હુઝૂર (સ.અ.વ.) ને ઈરશાદ ફરમાયા : તુમ લોગ બકરિયોંકી તિજારત કિયા કરો, ઈસ લિયે કે

બકરિયાં જન્નતકે ચોપાયોંમેંસે હૈં, ઉનકે બાડેમેં નમાઝ પઢ્હો (બશર્તેકિ નમાઝકી જગહ પાક હો) ઔર ઉનકે નાકકી રૂતૂબત સાફ કરો યાની ઉનકે મઆમલામેં દેખભાલ રખ્ખો.

ફાઈદા : ઈન હદીસોંસે તિજારત ઔર તિજારતકે અસ્બાબકી ફઝીલતેં માલૂમ હોતી હૈં.

ઝિરાઅત ઔર ખેતીકી ફઝીલત

(૧૯) હઝરત અનસ બિન માલિક (રદિ.) સે રિવાયત હૈ કે હુઝૂર (સ.અ.વ.) ને ઈરશાદ ફરમાયા : જો મુસલમાન દરખ્ત લગાએ યા ખેતી કરે ઔર ઉસસે પરિંદા, ઈન્સાન યા ચોપાયા ખા લેવે તો વો ઉસકે લિયે સદકા હૈ.

(બુખારી જિ. ૧/૩૧૨)

(૨૦) હઝરત અનસ (રદિ.) કી રિવાયત હૈ કે હુઝૂર (સ.અ.વ.) ને ઈરશાદ ફરમાયા : અગર કિયામત કાઈમ હોને લગે યાની કિયામતકી અલામતેં ઝાહિર હોને લગે ઔર તુમ્હારે હાથમેં ખજૂરકા પૌદા હો તો ઐસે નાઝુક વક્તમેં ભી વો પૌદા જમીન પર લગા દેના ચાહિયે તાકે લોગ ઉસસે ફાઈદા ઉઠાએં.

એક દૂસરી રિવાયતમેં હૈ જિસકે અલ્ફાઝ યે હૈં :

અગર તુમમેંસે કિસીકો મા'લૂમ હો જાએ કે દજ્જાલ ઝાહિર હો ચુકા હૈ ઔર ઐસે વક્તમેં તુમહારે હાથમેં ખજૂરકા પૌદા હૈ તો ઉસે જમીન પર લગા દો ક્યૂંકે લોગ દજ્જાલકે નિકલનેકે બાદ ભી ઝિંદા રહેંગે તો ઉસસે ફાઈદા ઉઠાએંગે.

(૨૧) હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન ઝુબેર (રદિ.) ફરમાતે હૈં કે હુઝૂર (સ.અ.વ.) ને અપને ચચા અબ્બાસ (રદિ.) કો હુકમ દિયા કે અપને બેટોંકો કઝબકી ખેતી કરનેકા હુકમ દો ઈસ લિયે કે ઉસસે ફક્ર ઔર મોહતાજગી દૂર હોતી હૈ.

કઝાબ : ટેહનીદાર દરખ્ત, તરકારી, સબ્ઝી વગૈરહકો કેહતે હૈં.

ફાઈદા : મઝકૂરા હદીસોંસે ખેતી ઔર ખેતીકે અસ્બાબકી ફઝીલત માલૂમ હોતી હૈ, ખેતી ઔર ઝિરાઅત બેહતરીન ઔર પસંદીદા રોઝીકા ઝરીઆ હૈ કે ઉસસે ખૂદ ઈન્સાન તો ફાઈદા ઉઠાતા હી હૈ, દૂસરી મખ્લૂકાત જૈસે ચરિંદ, પરિંદ ભી ઉઠાતે હૈં.

કમાનેકે ફઝાઈલ આસાર ઔર વાકિઆતકી રોશનીમેં

(૧) નાપસંદીદા આદમી :

હઝરત અબ્દુલ્લાહ ઈબ્ને મસઉદ (રદિ.) કા ઈરશાદે ગિરામી : મૈં બેકાર આદમીકો નાપસંદ કરતા હૂં, મુઝે ઉસ શખ્સ પર હૈરત હોતી હૈ જો ન દુનિયાકે કામોંમેં મસરૂફ હો ઔર ન દીનકે કામોંમેં મશ્ગૂલ હો.

(હલાલ વ હરામ સ. ૩૩૭)

(૨) ગુરબતકી નહૂસત

હઝરત લુકમાન અપને બેટેકો નસીહત કરતે હુએ ફરમાતે હૈં : અય બેટે! હલાલ કમાઈકે ઝરીઆ ગુરબત ઔર ઈફલાસસે નજાત હાસિલ કરો. ઈસ લિયે કે જો શખ્સ ગુરબતમેં મુબ્તલા હોતા હૈ ઉસમેં તીન બાતેં પૈદા હોતી હૈં : (૧) દીનમેં નરમી આ જાતી હૈ. (૨) અકલમેં ફુતૂર (ખરાબી) આ જાતા હૈ. (૩) મુરૂવ્વત ઔર શરાફત ખતમ હો જાતી હૈ. (અહયાઉલ ઉલૂમ જિ. ૨/૧૫૭)

(૩) જાહિલ ઔર નાદાન આદમી

ઈમામ અહમદ (રહ.) સે ઐસે શખ્સકે બારેમેં દરિયાફત કિયા ગયા જો ઘર યા મસ્જિદમેં બૈઠા રહે ઔર કહે કે મૈં કુછ નહીં કરૂંગા યહાં તકકે મેરા રિઝક ખૂદ મેરે પાસ આ જાએ, ઈમામ સાહબ (રહ.) ને ફરમાયા કે ઐસા શખ્સ જાહિલ હૈ.

(હલાલ વ હરામ સ. ૩૩૭)

(૪) સચ્ચા તાજિર આબિદસે બેહતર હૈ

ઈબ્રાહીમ નખઈ (રહ.) સે પૂછા ગયા કે સચ્ચા તાજિર ઝિયાદા બેહતર હૈ યા વો શખ્સ જિસને ખૂદકો ઈબાદતકે લિયે ફારિગ કર લિયા હો? ફરમાયા : સચ્ચા તાજિર ઝિયાદા બેહતર હૈ ઈસ લિયે કે વો જિહાદ કર રહા હૈ, શયતાન ઉસે નાપને તોલનેમેં, લેને દેનેમેં ઔર ખરીદને બેચનેમેં રાહે હકસે હટાના ચાહતા હૈ લેકિન વો ઉસકી ઈતાઅત નહીં કરતા બલ્કે ઉસકા મુકાબલા કરતા હૈ.

(હલાલ વ હરામ સ. ૩૩૭, મજાલિસુલ અબરાર સ. ૪૮૫)

(૫) દૂસરોંકે સહારે ઝિંદગી ગુઝારના

એક મરતબા હઝરત ઈબ્રાહીમ બિન અદહમ (રહ.) કુછ લોગોંકે સાથ કશ્તીમેં સફર કર રહે થે, સમંદરમેં તૂફાન આયા, લોગોંને અર્ઝ કિયા હઝરત! તૂફાનમેં કિતની શિદ્દત હૈ, ફરમાયા : શિદ્દત નહીં હૈ, શિદ્દત તો યે હૈ કે આદમી દૂસરેકે સહારે ઝિંદગી ગુઝારે. (અહયાઉલ ઉલૂમ જિ. ૨/૧૫૭)

(૬) હલાલ ધંધા ઈખ્તિયાર કરના સવાલ કરનેસે બેહતર હૈ

હઝરત ઐયૂબ (રહ.) ફરમાતે હૈં કે હલાલ ધંધા ઈખ્તિયાર કરના જિસસે કુછ મિલ જાએ, લોગોંકે સામને સવાલ કરનેસે બહોત ઝિયાદહ બેહતર હૈ.

(હવાલએ બાલા જિ. ૨/૧૫૭)

(૭) હલાલ રોઝીકા ઝરીઆ ઈખ્તિયાર કરનેકી ફઝીલત

હઝરત અબૂ કુલાબા (રહ.) ફરમાતે હૈં કે મસ્જિદકે કિસી કોનેમેં ઈબાદતમેં મશ્ગૂલ હોનેસે બેહતર યે હૈ કે આદમી હલાલ ઝરીએ મઆશ ઈખ્તિયાર કરે.

(ઉપરવાલા હવાલા જિ. ૨/૧૫૮, મજાલિસુલ અબરાર સ. ૪૮૫)

(૮) હલાલકી તલબકે લિયે મશક્કત ઉઠાનેકી ફઝીલત

હઝરત ઈબ્રાહીમ બિન અદહમ (રહ.) અપને સર પર લકડિયોંકા એક ગઠ્ઠર ઉઠાકર જા રહે થે, રાસ્તેમેં ઈમામ ઔઝાઈ (રહ.) મિલે, ઉનહોંને કહા : અય ઈબ્રાહીમ! તુમ ક્યૂં ઈસ કદર મશક્કત (તકલીફ) બરદાશ્ત કરતે હો? તુમહારી ઝરૂરિયાત પૂરી કરનેકે લિયે તુમહારે સાથી કાફી હૈં, ફરમાયા : અય અબૂ અમ્ર (ઈમામ ઔઝાઈ રહ. કી કુન્નિયત હૈ) હલાલ રોઝીકે લિયે જો શખ્સ

ઝિલ્લતકે કામ કરતા હૈ ઉસકે લિયે જન્નત વાજિબ કર દી જાતી હૈ ઈસ લિયે તુમ મુઝે લકડિયાં ઉઠાનેસે મત રોકો. (ઉપરવાલા હવાલા જિ. ૨/૧૫૮)

(૯) ઈબાદતકા પેહલા મરહલા

હઝરત અબૂ સલમાન દારાની (રહ.) ફરમાતે હૈં કે હમારે નઝદીક ઈબાદત ઈસકા નામ નહીં કે લૂલે, લંગડે બનકર બૈઠ જાઓ ઔર દૂસરે લોગ તુમહેં ખાના ખિલાએં, રોટીકી ફિક્ર કરના ઈબાદતકા પેહલા મરહલા (દરજા) હૈ, પેહલે રોટીકી ફિક્ર કરો ફિર ઈબાદત કરો તાકે ઈત્મીનાનસે ઈબાદત કર સકો. (ઉપરવાલા હવાલા જિ. ૨/૧૫૮)

(૧૦) ઈબાદતકે નવ હિસ્સોંકા તઅલ્લુક રિઝકે હલાલકી તલાશસે હૈ

હઝરત સાબિત બનાની (રહ.) ફરમાતે હૈં કે આફિયતકે દસ હિસ્સે હૈં, ઉનમેંસે નવ હિસ્સે ખામોશી ઈખ્તિયાર કરનેસે ઔર એક હિસ્સા લોગોંસે દૂર રેહનેસે હાસિલ હોતા હૈ, ઈસી તરહ ઈબાદતકે દસ હિસ્સે હૈં ઉનમેં નવકા તઅલ્લુક રિઝકે હલાલકી તલાશસે હૈ ઔર એકકા તઅલ્લુક ખૂદ ઈબાદતસે હૈ.

(તંબીહુલ ગાફિલીન સ. ૨૧૧)

(૧૧) અપને હાથકી કમાઈ ખાનેવાલેકે લિયે ખૂશખબરી

હઝરત માલિક બિન દીનાર (રહ.) ફરમાતે હૈં : મૈંને તૌરાતમેં પઢા કે ખૂશખબરી હૈ ઉસ આદમીકે લિયે જો અપને હાથકી કમાઈસે ખાએ.

(તરગીબુલ મુસ્લિમીન સ. ૨૧૯)

(૧૨) હરકતમેં બરકત

હઝરત વલીદ બિન અમ્ર (રહ.) ફરમાતે હૈં : તૌરાતમેં યે બાત લિખ્ખી હુઈ હૈ : અલ્લાહ તઆલા ફરમાતે હૈં અય ઈબ્ને આદમ! તૂ અપને હાથોંકો હરકત દે. યાની કામકાજ કર, મૈં તેરે લિયે રિઝકકા બહોત બડા દરવાઝા ખોલ દૂંગા. ઔર તૂ મેરે અહકામાતકી ઈતાઅત કર, મૈં ઝિયાદા જાનતા હૂં તેરી ઝરૂરિયાત ઔર મસ્લિહતોંકે બારેમેં. (તરગીબુલ મુસ્લિમીન સ. ૨૨૨)

(૧૩) કમાઈકે સિલસિલેમેં અંબિયા (અલૈ.) કા મિઝાજ

હઝરત આદમ (અલૈ.) કે બારેમેં મશહૂર હૈ કે ઉનહોંને ખેતી કી

ખૂદ ઉસકો પાની દિયા, ખૂદ કાટા, ખૂદ ગાહા, ખૂદ પીસા, ખૂદ હી ગોંદા, ખૂદ હી ઉસકી રોટી પકાઈ ઔર ખાઈ. હઝરત નૂહ (અલૈ.) બઢ્ઢઈ (સુથાર) કા કામ કિયા કરતે થે. હઝરત ઈબ્રાહીમ (અલૈ.) કપડેકી તિજારત કિયા કરતે થે.

(અલ જવાહિરુઝ ઝવાહિર સ. ૪૦૭, મજાલિસુલ અબરાર સ. ૪૮૪)

હઝરત દાઉદ (અલૈ.) ઝિરહ (લોહેકા બખ્તર) બનાયા કરતે થે. એક મરતબા હઝરત જિબ્રઈલ (અલૈ.) ને દાઉદ (અલૈ.) સે ફરમાયા : અલ્લાહ તઆલાકો ઉસ આદમીસે ઝિયાદા મહેબૂબ કોઈ આદમી નહીં જો અપને હાથસે મહેનત કરકે રોઝી હાસિલ કરતા હો, યે સુનકર દાઉદ (અલૈ.) રોતે હુએ મહેરાબકી તરફ લૌટે ઔર અર્ઝ કિયા અય રબ! મુઝે કોઈ ઐસી હુનર ઔર કારીગરી સિખલા દીજિયે જો મૈં અપને હાથસે કરતા રહૂં.

પસ અલ્લાહ તઆલાને દાઉદ (અલૈ.) કો ઝિરહેં (બખતર) બનાનેકી તાલીમ દી ઔર ઉનકે લિયે લોહા મોમકી તરહ નરમ કર દિયા, ચુનાંચે દાઉદ (અલૈ.) જબ અપને બાલ બચ્ચોંકી હાજતેં પૂરી કરનેસે ફારિગ હોતે તો વો ઝિરહ બનાતે ઔર ઉસે બેચકર ઉસકે પૈસોંસે અપના ઔર અપને બાલ બચ્ચોંકા ગુઝારા કરતે. (તંબીહુલ ગાફિલીન સ. ૨૧૧)

(૧૪) હુઝૂર (સ.અ.વ.) કા બકરિયાં ચરાના

જિસ તરહ આપ (સ.અ.વ.) ને હઝરત હલીમા (રદિ.) કે યહાં બચપનમેં અપને રઝાઈ (દૂધ શરીક) ભાઈયોંકે સાથ બકરિયાં ચરાઈ, ઈસી તરહ જવાન હોનેકે બાદ ભી નુબુવ્વતસે પેહલે બકરિયાં ચરાઈ.

હઝરત જાબિર બિન અબ્દુલ્લાહ (રદિ.) સે રિવાયત હૈ કે "મકામે ઝહરાન" મેં હમ લોગ નબીએ અકરમ (સ.અ.વ.) કે સાથ થે, વહાં હમ લોગ પીલૂકે ફુલ ચુનને લગે, આપ (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા : કાલે રંગકા દેખકર ચુનો વો ઝિયાદા ખૂશ ઝાઈકા ઔર લઝીઝ હોતે હૈં, હમને અર્ઝ કિયા : યા રસૂલલ્લાહ (સ.અ.વ.)! આપ બકરિયાં ચરાયા કરતે થે? જિસસે આપકો યે માલૂમ હુવા, આપ (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા : હાં! કોઈ ઐસા નબી નહીં હુવા જિસને બકરિયાં ન ચરાઈ હો. (બુખારી શરીફ, કિતાબુલ અત્ઈમહ જિ. ૨, સ. ૮૨૦)

હઝરત અબૂ હુરૈરહ (રદિ.) કી રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા : કોઈ ઐસા નબી નહીં હુવા કે જિસને બકરિયાં ન ચરાઈ હો, સહાબએ કિરામ (રદિ.) ને અર્ઝ કિયા કે આપને ભી? યા રસૂલલ્લાહ (સ.અ.વ.)! આપ (સ.અ.વ.) ને ઈરશાદ ફરમાયા કે હાં! મૈં ભી મક્કાવાલોંકી બકરિયાં ચંદ કીરાત પર ચરાયા કરતા થા.

(મિશ્કાત શરીફ જિ. ૧/૨૫૮)

બાઝ લોગ કેહતે હૈં કે ઈસ હદીસમેં જો લફઝ કરારીત આયા હૈ વો કીરાતકી જમા (બહુવચન) નહીં હૈ બલ્કે એક જગહકા નામ હૈ જહાં આપ બકરિયાં ચરાયા કરતે થે, ઈસ લિયે કે બકરિયાં ચરાકર ઉજરત (મઝદૂરી) લેના નબીકી શાનકે મુનાસિબ નહીં. મુહદ્દિસીન ફરમાતે હૈં કે ઉનકી બાત દુરૂસ્ત નહીં ઈસ લિયે કે વો તબ્લીગી ઉમૂર જો અલ્લાહકે લિયે કિયે જાતે હૈં ઉન પર નબીકા મઝદૂરી ઔર બદલા લેના બેશક મન્સબે નુબુવ્વતકે ખિલાફ હૈ, લેકિન ઝરૂરિયાતે ઝિંદગી પૂરા કરનેકે લિયે મઝદૂરી પર કામ કરના યે હરગિઝ શાને નુબુવ્વતકે ખિલાફ નહીં બલ્કે કમાના ઔર કમાઈકા ઝરીઆ ઈખ્તિયાર કરના અંબિયા (અલૈ.) કી સુન્નત ઔર અમલ હૈ.

(હાશિયતુલ મિશ્કાત બહવાલા અશઅતુલ લમઆત)

હઝરત નસર બિન હઝન (રદિ.) સે મન્કૂલ હૈ કે એક બાર ઊંટવાલે ઔર બકરિયાંવાલે આપસમેં ફખ્ર કરને લગે, રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને ઈરશાદ ફરમાયા કે મૂસા (અલૈ.) નબી બનાકર ભેજે ગયે ઔર વો બકરિયાં ચરાનેવાલે થે. ઔર દાઉદ (અલૈ.) નબી બનાકર ભેજે ગયે ઔર વો ભી બકરિયાં ચરાનેવાલે થે ઔર મૈં નબી બનાકર ભેજા ગયા ઔર મૈં ભી અપને ઘરવાલોંકી બકરિયાં મકામે અજયાદમેં ચરાયા કરતા થા, નસાઈ.

(સીરતુલ મુસ્તફા જિ. ૧/૯૭)

(૧૫) હુઝૂર (સ.અ.વ.) કા તિજારત કરના

તિજારતકે સિલસિલેમેં વાકિઆ યે હૈ કે જબ રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) કી ઉમ્ર મુબારક પચીસ (૨૫) સાલકી હુઈ ઔર ઘર ઘરમેં આપકી ઈમાનદારીકા

ચર્ચા હુવા ઔર કોઈ શખ્સ મક્કામેં ઐસા ન રહા કે આપકો "અમીન" કે લકબસે ન પુકારતા હો, તો હઝરત ખદીજા (રદિ.) ને આપકે પાસ પૈગામ ભેજા કે અગર આપ મેરા માલ તિજારતકે લિયે લેકર શામ (દેશ) જાએં તો આપકો દૂસરોંકે મુકાબલેમેં ડબલ બદલા દૂંગી. આપ (સ.અ.વ.) ને અપને ચચા અબૂ તાલિબકી માલી મુશ્કિલાતકી વજહસે ઈસ પૈગામકો કુબૂલ ફરમા લિયા ઔર હઝરત ખદીજા (રદિ.) કે ગુલામ મયસરાકે સાથ શામકી તરફ રવાના હુએ.

જબ બુસરા પહોંચે તો એક સાયાદાર દરખ્તકે નીચે બૈઠે, વહાં એક રાહિબ થા જિસકા નામ નસ્તૂરા થા વો દેખકર આપકી તરફ આયા ઔર આપકો દેખકર કહા કે ઈસા (અલૈ.) ઈબ્ને મરયમકે બાદસે લેકર અબ તક યહાં આપકે સિવા ઔર કોઈ નબી નહીં ઉતરા, ફિર મયસરાસે પૂછા કે ઉનકી આંખોંમેં યે સુર્ખી હૈ? મયસરાને કહા યે સુર્ખી આપસે કભી જુદા નહીં હોતી, રાહિબને કહા યે નબી હૈં ઔર આખરી નબી હૈં.

ફિર આપ ખરીદો ફરોખ્ત (ખરીદને બેચને) મેં મશ્ગૂલ હુએ ઈસી દરમિયાન એક શખ્સ આપસે ઝગડને લગા ઔર ઉસને આપસે કહા કે લાત ઔર ઉઝ્ઝાકી કસમ ખાઓ, આપને ફરમાયા મૈંને કભી લાત ઔર ઉઝ્ઝાકી કસમ નહીં ખાઈ ઔર ઈત્તિફાકન જબ કભી મેરા ગુઝર લાત ઔર ઉઝ્ઝા પર હોતા હૈ તો ઉસકી તરફ તવજ્જોહ ભી નહીં કરતા. યે સુનકર ઉસ શખ્સને કહા બેશક બાત તો આપ ઠીકી હૈ, યાની આપ સાદિક ઔર સચ્ચે હૈં, ફિર ઉસને કહા : વલ્લાહ! યે વો શખ્સ હૈ જિસકી શાન ઔર સિફતકો હમારે ઉલમા કિતાબોંમેં લિખ્ખા હુવા પાતે હૈં.

તિજારતકે સફરસે વાપસ આનેકે બાદ તિજારતકા માલ હઝરત ખદીજા (રદિ.) કો સુપુર્દ કિયા ઔર એક એક પાઈકા હિસાબ દિયા, ઈસ મરતબા આપકી બરકતસે હઝરત ખદીજા (રદિ.) કો ઈસ કદર નફા હુવા કે ઈસસે પેહલે કભી ઈતના નફા નહીં હુવા, હઝરત ખદીજા (રદિ.) ને જિતના મુઆવઝા (બદલા) આપસે મુકર્રર કિયા થા ઉસસે ઝિયાદા નફા દિયા.

હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન સાઈબ (રદિ.) ફરમાતે હૈં કે મૈં જમાનએ જાહિલિયતમેં રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) કે સાથ તિજારતમેં શરીક થા. જબ મદીના મુનવ્વરહ હાઝિર હુવા તો આપને ફરમાયા અય અબ્દુલ્લાહ! મુઝકો પહેચાનતે ભી હો? મૈંને અર્ઝ કિયા ક્યૂં નહીં? આપ તો મેરે તિજારતકે શરીક થે ઔર ક્યા હી અચ્છે શરીક થે, ન કિસી બાતકો ટાલતે થે ઔર ન કિસી બાતમેં ઝગડતે થે.

હઝરત કૈસ બિન સાઈબ મખ્ઝૂમી (રદિ.) ફરમાતે હૈં કે જમાનએ જાહિલિયતમેં રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) મેરે તિજારતકે શરીક થે, આપ બેહતરીન તિજારતકે શરીક થે ન ઝગડતે થે ન કિસી કિસ્મકા મુનાકશા (ઝગડા) કરતે થે.

(સીરતુલ મુસ્તફા જિ. ૧, સ. ૯૬)

(૧૬) સહાબએ કિરામકા મિઝાજ

ઈસી તરહ સહાબએ કિરામ (રદિ.) ખુસૂસન અન્સાર કિસાન (ખેડૂત) થે, બાગાતવાલે થે યાની વો ખેતીકા કામ કરતે થે ઔર મુહાજિરીન તિજારત કિયા કરતે થે. હઝરત અબૂબક્ર સિદ્દીક, હઝરત ઉમર ઔર હઝરત ઉસમાન (રદિ.) તાજિર થે, ચંદ સહાબા બહોત બડે તિજારત પેશા થે ઔર શામ વગૈરહ મુલ્કોંમેં બાકાઈદા ઉનકે કાફલે તિજારતકે લિયે જાતે થે ઔર વહાંસે તિજારત (વેપાર) કા સામાન લાતે થે. (તરગીબુલ મુસ્લિમીન સ. ૨૧૮)

(૧૭) હઝરત અબ્દુર્રહમાન બિન ઔફ (રદિ.) બહોત બડે તાજિર થે

સહાબામેં હઝરત અબ્દુર્રહમાન બિન ઔફ (રદિ.) બહોત ઝબરદસ્ત તાજિર થે ઔર નબીએ કરીમ (સ.અ.વ.) ને ઉનકી તિજારતમેં બરકતકી દુઆ દી થી તો હાલત યે થી કે રૂમ, શામ ઔર મિસર જગહ જગહ ઉનકા માલ જાતા થા ઔર નફા જો આતા થા તો વો યે નહીં થા કે દો ચાર આદમી લેકર ચલે જાએં બલ્કે ઐસા થા કે ઊંટોં પર લદકર રૂપિયા, સોના ચાંદી આતા થા, ઔર કસરત યે થી કે જબ ઘરમેં રખનેકો જગહ નહીં રેહતી થી તો આજિઝ આકર કેહતે થે કે ઘરકે કોનેમેં ઢેર લગા દો, તો રૂપિયા ઔર અશરફિયોંકા છત તક ઢેર લગ જાતા થા ગોયા આપ (રદિ.) કરોડપતી લોગોંમેંસે થે.

(ખુત્બાતે હકીમુલ ઈસ્લામ જિ. ૩/૨૦૯)

(૧૮) હઝરત ઝૈદ બિન મુસ્લિમાકી ખેતી ઔર હઝરત ઉમર (રદિ.) કી હિંમત અફઝાઈ

હઝરત ઝૈદ ઈબ્ને મુસ્લિમા (રદિ.) કાશ્તકારી (ખેતી) કિયા કરતે થે. હઝરત ઉમર (રદિ.) ને ઉનકી તા'રીફ કી ઔર ફરમાયા કે ઈસ તરહ તુમહારે દીનકી હિફાઝત હોગી ઔર લોગોંકે સામને તુમહારી શરાફત બાકી રહેગી.

(હલાલ વ હરામ સ. ૩૩૭)

હઝરત સલમાન (રદિ.) મદાઈનકે ગવર્નર થે ઔર ખલીફાકી તરફસે ઉનહેં બહોત બડા વઝીફા (પગાર) મિલા કરતા થા, મગર વો સારા વઝીફા (પગાર) ખુદાકી રાહમેં ખૈરાત કરકે ગરીબોંકો દે દેતે ઔર ખૂદ ટોકરિયાં ઔર છાબે બનાતે થે, ફિર બાજારમેં લે જાકર બેચતે થે ઔર ઉનકી મા'મૂલી આમ્દનીસે ગુઝારા કરતે થે. (તરગીબુલ મુસ્લિમીન સ. ૨૨૩)

(૧૯) હઝરત ઈમામ અબૂ હનીફા (રહ.) તિજારત ભી કિયા કરતે થે

હઝરત ઈમામ અબૂ હનીફા (રહ.) બહોત બડે તાજિર થે ઔર ખઝ કી તિજારત કરતે થે. ખઝ એક કિસમકા કીમતી કપડા થા જિસકે બાનેમેં (ચૌડાઈમેં) મુખ્તલિફ ચીઝેં મસલન ઊન, કતાન, રૂઈ વગૈરહકે ધાગે ઈસ્તે'માલ કિયે જાતે થે ઔર તાનેમેં (લંબાઈમેં) રેશમકા ધાગા લગાયા જાતા થા. ખઝ કી યે તિજારત ઈમામ સાહબ (રહ.) કી આ'લા પૈમાને પર થી. ચુનાંચે ઈસ સિલસિલેમેં કિતાબોંસે ચાર ચીઝેં માલૂમ હોતી હૈં:

(૧) ઈમામ સાહબ સિર્ફ ખઝકે તાજિર હી નહીં થે બલ્કે ખઝ નામકા કપડા બુનનેકા બહોત બડા કારખાના આપકા કૂફામેં ચલતા થા. (૨) કોઈ ખાસ દુકાન ભી ખઝકી કૂફામેં થી જિસસે માલ સપ્લાયકા સિલસિલા હર વક્ત જારી રેહતા થા. (૩) ગુલામોંસે માલકી ફેરી કરાતે થે. (૪) કૂફાસે દૂર દરાઝ ઈલાકોં મસલન બગદાદ, નેશાપુર, મરૂ વગૈરહમેં માલ ભેજતે થે ઔર વહાંસે મંગવાતે થે. (ઈમામ સાહબકી સિયાસી ઝિંદગી સ. ૭૫)

(૨૦) ઔરંગઝેબ આલમગીર (રહ.) કા મિઝાજ

હઝરત આલમગીર (રહ.) હિન્દુસ્તાનકે નેક દિલ, મુત્તકી ઔર આદિલ

બાદશાહ ગુઝરે હૈં, કુલ હિન્દુસ્તાનકે ખઝાને ઉનકે કબ્ઝેમેં થે ફિર ભી ખૂદ ટોપિયાં બનાતે થે, નીઝ કુરઆન શરીફ લિખતે થે ઔર ફિર ઉનહેં બેચકર ઉન પૈસોંસે ગુઝારા કરતે થે, ઉનહોંને શાહી ખજાનેસે અપની ઝાતી ઝરૂરિયાત ઔર હાજાત ઔર અપની ગર્ઝ કે લિયે કભી રકમ નહીં લી. (તરગીબુલ મુસ્લિમીન સ. ૨૨૩)

કમાનેકે ફઝાઈલ બયાન કરનેકી બિલકુલ જરૂરત નહીં, ફિર ક્યૂં?

મઝકૂરા આયાત, અહાદીસ ઔર આસાર ઔર વાકિઆતસે કમાનેકે બેશુમાર ફઝાઈલ ઔર મુખ્તલિફ રોઝીકે અસ્બાબ ઈખ્તિયાર કરનેકી તરગીબાત માલૂમ હુઈ. હાલાંકે કમાનેકે ફઝાઈલ બયાન કરનેકી બિલકુલ જરૂરત નહીં ઈસ લિયે કે માલકે હાસિલ કરનેમેં હર શખ્સ બઢ ચઢકર હિસ્સા લેતા હી હૈ મગર ફિર ભી માલ કમાનેકે ફઝાઈલ બયાન કિયે ગયે હૈં, સિર્ફ યેબતલાનેકે લિયે કે મઝહબે ઈસ્લામ ગદાગરી (ભીખ માંગનેકા કામ) ફકીરી ઔર બેકારીકો પસંદ નહીં કરતા, ઔર યે વાઝેહ કરનેકે લિયે કે શરીઅતે મુતહ્હરામેં માલ કમાના, ખેતી ઔર તિજારત કરના ઔર હુનર વગૈરહ દૂસરે રોઝીકે અસ્બાબ ઈખ્તિયાર કરના એક મુસ્તકિલ ઈબાદત હૈ જિસ તરહ નમાઝ, રોઝા ઔર દૂસરી ઈબાદાતકે કરને પર અજરો સવાબ દિયા જાતા હૈ ઈસી તરહ માલ કમાને પર ભી અજરો સવાબ દિયા જાતા હૈ. મગર યે ઉસ વક્ત હૈ જબકે માલકી કમાઈ શરીઅતકે બતલાએ હુએ ઉસૂલકી પાબંદીકે સાથ હો, અગર શરીઅતકે કાનૂનસે હટકર હૈ તબ તો હર કારોબાર વબાલે જાન ઔર નુકસાનકા સબબ બનેગા.

તંબીહ : મઝકૂરા રિવાયાત વ આસારમેં બાઝ ઐસે ભી હૈં જિનસે માલ કમાનેકી ફઝીલતકે સાથ સાથ હલાલ કમાઈકી અહમિયત ભી સાબિત હોતી હૈ.

કમાઈકે મુતઅલ્લિક હિદાયત : કમાઈ હલાલ હો હરામ ન હો

મઝહબે ઈસ્લામને કમાઈકે બારેમેં દૂસરી હિદાયત યે દી હૈ કે હર શખ્સકી કમાઈ હલાલ હો, હરામ ન હો. ઔર યે હિદાયત બહોત હી અહમ હૈ ઈસ લિયે કે ઈસી પર ઈન્સાનકે આ'માલકે બનને ઔર બિગડનેકા દારોમદાર હૈ.

પાકીઝા કમાઈકે અસરાત

જિસ શખ્સકી કમાઈ ઔર ગિઝા (ખોરાક) પાકીઝા હોતી હૈ ઉસકે આ'ઝાસે અચ્છે આ'માલ ઝાહિર હોતે હૈં. દિલમેં નૂરાનિયત, ઔર નરમી પૈદા હોતી હૈ, કુરઆન વ હદીસકી બાતેં સુનકર દિલમેં અમલકા શૌક ઝિંદા હોતા હૈ, ઉસકે દિલો દિમાગ ગંદે ખયાલાત ઔર વસ્વસોંસે મહેફૂઝ રેહતે હૈં, ઉસકા માલ અચ્છી જગહ ઔર જાઈઝ રાસ્તેમેં ખર્ચ હોતા હૈ, ઔર ઉસકી ઔલાદ ભી નેક, દીનદાર, મુત્તકી વ પરહેઝગાર ઔર ફરમાંબરદાર હોતી હૈં.

કિતને ખૂશ નસીબ હૈં વો મુસલમાન!

કિતને ખૂશ નસીબ હૈં વો મુસલમાન જો હલાલ હી ખા રહે હૈં, હલાલ હી પહેન રહે હૈં, ઔર હલાલ મકાન હીમેં રેહતે હૈં, ઐસે હી લોગ મુત્તકી ઔર પરહેઝગાર હૈં, અલ્લાહકે પ્યારે ઔર મહેબૂબ બંદે હૈં, ઉનહીંકે બારેમેં ઈરશાદે નબવી હૈ કે ઉનકી દુઆએં દરબારે ખુદાવંદીમેં બેધડક કુબૂલ કી જાતી હૈં, ઉનકી ઈબાદતેં શર્ફે કુબૂલિયતસે નવાઝી જાતી હૈં, ઉનકે દિલોંકે પાક હોનેકી બશારત દી ગઈ હૈ ઔર ઉનકો જન્નતમેં દાખિલ હોનેકી ખૂશખબરી સુનાઈ ગઈ હૈ.

નાપાક કમાઈકે અસરાત

જિસ શખ્સકી કમાઈ નાપાક ઔર ગંદી હોતી હૈ ઉસકે આ'ઝાસે ગંદે આ'માલ હી નિકલતે હૈં, અચ્છે ઔર નેક આ'માલકી તૌફીક છીન લી જાતી હૈ, સરકશી (નાફરમાની) ઔર બુરે કામ કરનેકો જી ચાહતા હૈ, ખુદાકે કુર્બસે મહેરૂમ હો જાતા હૈ, દિલો દિમાગમેં ઝુલ્મત (અંધેરી) ઔર તારીકી ભર જાતી હૈ, ગંદે ખયાલાત ઔર ગુનાહોંકી રગબત પૈદા હોતી હૈ, ઉસકી દુનિયા ભી તબાહ હો જાતી હૈ, રિઝકમેં બરકત નહીં હોતી, ઔલાદ નાફરમાન હો જાતી હૈ, ઘરસે સુકૂન ખતમ હો જાતા હૈ, અખ્લાક ખરાબ હો જાતે હૈં, સિહ્હત ઔર તંદુરૂસ્તી તબાહ હો જાતી હૈ ઔર વો ગલત જગહ હીમેં ખર્ચ હો જાતા હૈ.

અફસોસ સદ અફસોસ!

મગર અફસોસ સદ અફસોસ! હરામ કમાઈકે ઈસ કદર નુકસાનાતકે બાવુજૂદ હમારે બહોતસે ભાઈ હિર્સ ઔર લાલચ ઔર દુનિયાકી મુહબ્બતકી વજહસે હલાલ ઔર હરામકી તમીઝ કિયે બગૈર માલ જમા કરનેમેં ઈસ તરહ લગે હુએ હૈં કે ગોયા ઉનકો મરના હી નહીં હૈ ઔર ખુદાકે દરબારમેં હિસાબ દેનેકે લિયે હાઝિર હોના હી નહીં હૈ. હાલાંકે યે લોગ ઈસ દુનિયામેં હમેશા રેહનેવાલે નહીં હૈ, ઉનકી ઝિંદગિયાં નિહાયત હી મુખ્તસર (કમ) હૈં, મૌતકે હમ્લે હર તરફ હો રહે હૈં, માલૂમ નહીં ઉન પર કબ હમ્લા હો જાએ, ઐસા જમાના ભી બહોત જલ્દ આનેવાલા હૈ કે યે જમીન ઔર આસમાન તો બાકી હોંગે, ચાંદ, સૂરજ ઔર સિતારોંકા યે ખૂબસૂરત નિઝામ ભી મૌજૂદ રહેગા, બહાર ઔર ખિઝાંકા સિલસિલા ભી જારી રહેગા મગર ન યે લોગ હોંગે ઔર ન ઉનકા નામો નિશાન હોગા.

ઉનહેં માલૂમ હોના ચાહિયે કે મૌત કરીબ આ રહી હૈ, આખિરત

નઝદીક હો રહી હૈ, કબ્ર નઝદીક આ રહી હૈ, હિસાબકા વક્ત કરીબ આ રહા હૈ, ઝર્રે ઝર્રેકા હિસાબ હોગા (ફમંય્ યઅ્મલ્ મિષ્કાલ ઝર્રતિન્ ખય્રંય્ યરહ. વ મંય્ યઅ્મલ્ મિષ્કાલ ઝર્રતિન્ શર્રંય્ યરહ.) સખ્ત મંઝિલેં આનેવાલી હૈં, ઉનકે લિયે તૈયારી કરની ચાહિયે મગર યે લોગ ખ્વાબે ગફલતમેં સોએ હુએ હૈં, મૌતસે ગાફિલ હૈં, કબ્રકી સખ્તિયોં ઔર આખિરતસે ગાફિલ હૈં.

કિસ કદર ગફલતકી ઝિંદગી ગુઝાર રહે હૈં

કિસ કદર ગફલતકી ઝિંદગી ગુઝાર રહે હૈં હમારે વો ભાઈ જો સોસાયટી ઔર સમાજમેં સિર્ફ અપની ઈઝ્ઝત જતાનેકે લિયે ઔર અપનેકો બડા માલદાર ઝાહિર કરનેકે લિયે હરામ તરીકોંસે માલ બટોરતે ચલે જા રહે હૈં, બસ ઉનહેં તો માલ ચાહિયે ચાહે વો કિસી ભી તરીકેસે આએ, ખુદા તઆલાકે હુકમ તોડકર આએ! કિસીકા હક દબાકર આએ! ચોરી, ડાકા, લૂટમાર ઔર મિલાવટ કરકે આએ! રિશ્વત ઔર સૂદ લેકર આએ! યતીમોં, બેવાઓં, ભાઈ બહેનોંકા હક દબાકર આએ! અફયૂન, શરાબ બલ્કે ઈઝ્ઝત ઔર આબરૂ બેચકર આએ,

બસ માલ ઔર ઝર ઔર રૂપિયા પૈસા આના ચાહિયે તાકે શાદી ઔર ગમીકે મૌકા પર અપની ઝૂઠી ઈઝ્ઝતકા ભરમ કાઈમ કિયા જા સકે, હર સાલ નયે મોડલકી ગાડી ખરીદી જા સકે, ઔર શાનદાર બંગલા બનાયા જા સકે, કિસમ કિસમકે લઝીઝ ખાનોંકા ઈન્તિઝામ કિયા જા સકે ઔર કીમતીસે કીમતી કપડે ખરીદકર ઉન પર ફખ્ર ઝાહિર કિયા જા સકે.

મગર ઉન લોગોંને યે નહીં સોચા કે ઉન હરામ રૂપિયોં ઔર પૈસોંસે મુઆશરેમેં તો હમારી નાક ઊંચી હો જાએગી મગર યેહી હરામ માલ કલ મૈદાને મેહશરમેં હમારી નાક કટનેકા ઝરીઆ બનેગા, દોઝખમેં લે જાનેકા સબબ બનેગા ઔર નેક આ'માલકો તબાહ વ બરબાદ કર દેગા.

કલ મૈદાને મેહશર કાઈમ હોગા, વો ખુદાવંદે ઝુલજલાલ જિસકી તાકત ઔર કુવ્વત ઝબરદસ્ત ઔર જિસકે મુકર્રર કરદા અઝાબ ખતરનાક હૈં. વો અર્શ પર મુસ્તવી હોંગે ઔર પૂરે મૈદાનમેં ઈન્સાનોંકા ઠાઠેં મારતા હુવા સમંદર હોગા, ખુદા તઆલા સવાલ કરેંગે : અય ઈબ્ને આદમ! માલ કહાંસે કમાયા ઔર કહાં લગાયા? ઉસ વક્ત ક્યા જવાબ દેંગે? ઝબાનેં ગૂંગ હો જાએંગી, આંખેં પથરા જાએંગી, શરમકે મારે સર ઝુક જાએંગે, હાથ ઔર પાંવ થર્રા જાએંગે ઔર બદન પર કપકપી તારી હો જાએગી.

હુઝૂર (સ.અ.વ.) ને ઈરશાદ ફરમાયા : વો લોગ જો હરામ હી ખાતે હૈં, હરામ હી પહેનતે હૈં, હરામ મકાન હીમેં રેહતે હૈં ઔર હરામ હી ચીઝેં ઈસ્તે'માલ કરતે હૈં ઉનકો દોઝખમેં ડાલ દિયા જાએગા, જન્નતસે મહેરૂમ રખ્ખા જાએગા, ઉનકી નમાઝેં મરદૂદ, ઉનકે રોઝે ગૈર મકબૂલ, ઉનકે હજ ઔર સદકાત વ ખૈરાત બેએ'તિબાર (નાકાબિલે કબૂલ) હોંગે.

લિહાઝા અકલમંદ ઈન્સાન વો હૈ જો ઈસ સખ્ત ઔર પુરખતર ઘાટી ઔર કઠિન મૌકા આનેસે પેહલે પેહલે અપને મઆમલાતકો સાફ કર લે, અપની કમાઈ હલાલ બના લે ઔર નાજાઈઝ તરીકોંકે ઝરીઆ માલ કમાનેસે અપને આપકો બચા લે. ઔર ઐસા મુસલમાન હકીકી ઔર અસલી મુસલમાન હૈ.

હકીકી મુસલમાન કૌન?

કુરઆન શરીફસે ઔર રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) કી મુબારક હદીસોંસે માલૂમ હોતા હૈ કે હકીકી ઔર અસલી મુસલમાન વોહી હૈ જો અપને મઆમલાતમેં ઔર કારોબારમેં સચ્ચા ઔર ઈમાનદાર હો, અહદકા પક્કા ઔર વા'દેકા સચ્ચા હો. યાની ધોકા, ફરેબ ઔર અમાનતમેં ખયાનત ન કરતા હો, કિસીકા હક ન મારતા હો, નાપ તોલમેં કમી ન કરતા હો, ઝૂઠે મુકદ્દમે ન લડતા હો, ઔર ન ઝૂઠી ગવાહી દેતા હો, સૂદ (વ્યાજ) ઔર રિશ્વત જૈસે તમામ હરામ તરીકોંસે યહાં તકકે સૂદકે વો તરીકે જો હમારે જમાનેમેં ચલ રહે

હૈં ઔર ઉનકો ઉલમાએ કિરામને કુરઆન વ હદીસકી રોશનીમેં નાજાઈઝ કરાર દિયા હૈ ઉનસે ભી બચતા હો.

ઔર જિસ શખ્સમેં યે બુરાઈયાં મૌજૂદ હોંગી, કુરઆન વ હદીસસે મા'લૂમ હોતા હૈ કે વો ખાલિસ મોમિન ઔર અસલી મુસલમાન નહીં હૈ બલ્કે એક તરહકા મુનાફિક ઔર સખ્ત દરજાકા ફાસિક હૈ. અલ્લાહ તઆલા હમ સબકો ઈન તમામ બુરી બાતોં ઔર નાજાઈઝ તરીકોંસે બચનેકી તૌફીક નસીબ ફરમાએં.

કમાઈકે નાજાઈઝ તરીકોંકે બારેમેં ખુદાકા ઈરશાદ

(યા અય્યુહલ્લઝીન આમનૂ લા તઅ્કુલૂ અમ્વાલકુમ્ બૈનકુમ્ બિલ્ બાતિલ)

તર્જુમા : અય ઈમાનવાલો! તુમ કિસી ગલત ઔર નાજાઈઝ તરીકેસે દૂસરોંકા માલ ન ખાઓ.

ઈસ આયતને કમાઈકે ઉન તમામ તરીકોંકો મુસલમાનોંકે લિયે હરામ કર દિયા હૈ જો ગલત વ બાતિલ ઔર નાજાઈઝ હૈં. જૈસે ધોકા ફરેબકી તિજારત, અમાનતમેં ખયાનત, જુવા, સટ્ટા ઔર સૂદ, રિશ્વત, ચોરી વગૈરહ. ફિર દૂસરી આયતોંમેં અલગ અલગ તફસીલ ભી બયાન કી ગઈ હૈ મસલન જો દુકાનદાર ઔર સૌદાગર નાપ તોલમેં ધોકાબાજી ઔર બેઈમાનીસે કામ લેતે હૈં. ઉનકે મુતઅલ્લિક ખુસૂસિયતસે ઈરશાદે ખુદાવંદી હૈ :

(વૈલુલ્ લિલ્ મુતફ્ફિફી નલ્લઝીન ઈઝક્તાલૂ અલન્નાસિ યસ્તૌફૂન. વ ઈઝા કાલૂ હુમ્ અવ્ વઝનૂહુમ યુખ્સિરૂન. અલા યઝુન્નુ ઊલાઈક અન્નહુમ્ મબ્ઊષૂન. લિયવ્મિન્ અઝીમ. યવ્મ યકૂમુન્નાસુ લિરબ્બિલ્ આલમીન.

(સૂ. મુતફ્ફિફીન ૬)

તર્જુમા : બડી ખરાબી હૈ નાપ તોલમેં કમી કરનેવાલોંકે લિયે જો દૂસરે લોગોંસે જબ નાપકર લેતે હૈં તો પૂરા લેતે હૈં, ઔર જબ ખૂદ દૂસરોંકો નાપકર યા

તોલકર દેતે હૈં તો કમ દેતે હૈં, ક્યા ઉનકો યે ખયાલ નહીં હૈ કે વો એક બહોત બડે દિનમેં ઉઠાએ જાએંગે જિસ દિન કે સારે લોગ જઝા ઔર સઝાકે લિયે રબ્બુલ આલમીનકે સામને હાઝિર હોંગે.

દૂસરોંકે હુકૂક ઔર અમાનતોંકી અદાયગીકે મુતઅલ્લિક ખુદાકા ઈરશાદ :

(ઈન્નલ્લાહ યઅ્મુરુકુમ્ અન્ તુઅદ્દૂલ્ અમાનાતિ ઈલા અહ્‌લિહા)

(સૂરએ નિસાઅ ૫૮)

તર્જુમા : અલ્લાહ તઆલા તુમકો હુકમ દેતા હૈ કે જિન લોગોંકી જો અમાનતેં ઔર જો હક તુમ પર હોં ઉનકો ઉનકે માલિકોં તક ઠીક ઠીક પહોંચા દો.

કુરઆન શરીફ હીમેં દો જગહ અસલી ઔર હકીકી મુસલમાનોંકી યે સિફત ઔર અલામત બતલાઈ ગઈ હૈ : (વલ્લઝીન હુમ્ લિઅમાનાતિહિમ્ વ અહ્‌દિહિમ્ રાઊન). (સૂરએ મોમિનૂન ૮, સૂરએ મઆરિજ ૩૨)

તર્જુમા : વો લોગ જો અમાનતોંકે અદા કરનેવાલે ઔર વા'દોંકા પાસ રખનેવાલે હૈં.

ઔર હુઝૂર (સ.અ.વ.) ભી અપને અકસર ખુત્બોં ઔર વઅઝોંમેં ફરમાયા કરતે થે :

યાદ રખ્ખો! જિસમેં અમાનતકી સિફત નહીં ઉસમેં ઈમાન ભી નહીં, ઔર જિસકો અપને અહદ ઔર વા'દેકા પાસ નહીં ઉસકા દીનમેં કુછ હિસ્સા નહીં.

(મિશ્કાત શરીફ જિ. ૧, સ. ૧૫)

એક ઔર હદીસમેં હૈ, હુઝૂર (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા : મુનાફિકકી તીન નિશાનયાં હૈં : ઝૂઠ બોલના, અમાનતમેં ખયાનત કરના ઔર વા'દા પૂરા ન કરના.

(મિશ્કાત શરીફ જિ.૧, સ. ૧૭)

તિજારતમેં ધોકા દેના :

તિજારત ઔર સોદાગરીમેં ધોકા ઔર દગાબાજી કરનેવાલોંકે મુતઅલ્લિક આપ (સ.અ.વ.) ને ઈરશાદ ફરમાયા : જો ધોકાબાજી કરે વો હમમેંસે નહીં, ઔર મક્રો ફરેબ ઔર દગાબાજી દોઝખમેં લે જાનેવાલી ચીઝ હૈ.

(અત્તરગીબ વ ત્તરહીબ જિ. ૨/૫૭૨)

યે બાત હુઝૂર (સ.અ.વ.) ને ઉસ વક્ત ઈરશાદ ફરમાઈ જબ કે એક દફા મદીનાકે બાજારમેં આપને એક શખ્સકો દેખા કે બેચનેકે લિયે ઉસને અનાજકા ઢેર લગા રખ્ખા હૈ લેકિન ઉપર સૂખા અનાજ ડાલ રખ્ખા હૈ, નીચે ભીગા હુવા અનાજ હૈ, ઉસ પર હુઝૂર (સ.અ.વ.) ને ઈરશાદ ફરમાયા થા કે : ઐસે ધોકેબાજ હમારી જમાઅતસે ખારિજ હૈં.

(તરગીબ વત્તરહીબ જિ. ૧/૫૭૧, મિશ્કાત શરીફ જિ. ૧,/૨૪૮)

પસ જો દુકાનદાર ગ્રાહકોંકો માલકા અચ્છા નમૂના દિખાએ ઔર જો ઐબ હો ઉસકો ઝાહિર ન કરે, તો હુઝૂર (સ.અ.વ.) કી ઈસ હદીસકે મુતાબિક વો સચ્ચે મુસલમાનોંમેંસે નહીં હૈ ઔર વો દોઝખમેં જાનેવાલા હૈ, અલ્લાહ હમારી હિફાઝત ફરમાએ.

એક ઔર હદીસે પાકમેં હૈ હુઝૂર (સ.અ.વ.) ને ઈરશાદ ફરમાયા : જો શખ્સ ઐસી ચીઝ કિસીકે હાથ બેચે જિસમેં કોઈ ઐબ ઔર ખરાબી હો ઔર ગ્રાહક પર ઉસકો ઝાહિર ન કરે તો ઐસા આદમી હમેશા અલ્લાહકે ગઝબમેં ગિરિફ્તાર રેહતા હૈ. એક દૂસરી રિવાયતમેં હૈ કે હમેશા ઉસ પર અલ્લાહકે ફરિશ્તે લા'નત કરતે રેહતે હૈં. (અત્તરગીબ વત્તરહીબ જિ. ૨/૫૭૫)

સૂદ (વ્યાજ) કે મુતઅલ્લિક સખ્ત વઈદેં :

ઈસી તરહ સૂદ ઔર રિશ્વતકા લેન-દેન ભી અગરચે દોનોં તરફકી રઝામંદીસે હો બિલકુલ હરામ હૈ. કુરઆને કરીમમેં ન સિર્ફ યે કે સૂદી લેન-દેનસે

મના કિયા ગયા હૈ બલ્કે સૂદી કારોબારમેં લગે રેહનેવાલોંસે બહોત હી સખ્ત અલ્ફાઝમેં જંગકા એલાન કિયા ગયા હૈ. (ફઅ્ઝનૂ બિહર્બિમ્ મિનલ્લાહિ વ રસૂલિહી) કુરઆને કરીમમેં ઈસ તરહકી સખ્ત વઈદ (ધમકી) કિસી ઔર અમલ પર વારિદ નહીં હુઈ હૈ, ઈસસે સૂદી આમ્દનીકે મન્હૂસ હોનેકા અચ્છી તરહ અંદાઝા લગાયા જા સકતા હૈ. નીઝ અહાદીસે શરીફામેં ભી કસરતકે સાથ સૂદકી મમાનિઅત વારિદ હુઈ હૈ.

હુઝૂર (સ.અ.વ.) ને ઈરશાદ ફરમાંયા : અલ્લાહકી લાનત હો સૂદ ખાનેવાલે પર ઔર ખિલાનેવાલે પર ઔર સૂદી દસ્તાવેજ લિખનેવાલે પર ઔર ઉસકે ગવાહોં પર, ઔર ફરમાયા કે યે સબ ગુનાહમેં બરાબરકે શરીક હૈં.

(અત્તરગીબ વત્તરહીબ જિ. ૩/૪, મિશ્કાત શરીફ જિ. ૧/૨૪)

એક ઔર હદીસમેં ઈરશાદ ફરમાયા : સૂદકા એક દિરહમ જિસે આદમી જાનબૂઝકર ખાએ ઉસકા વબાલ ઔર ગુનાહ ૩૬ મરતબા ઝિના કરનેસે બદતરીન હરામ હૈ. (અત્તરગીબ વત્તરહીબ જિ. ૩/૭, મિશ્કાત શરીફ જિ. ૧/૨૪૨)

એક ઔર હદીસમેં ઈરશાદે નબવી હૈ : સૂદકે સત્તર (૭૦) અજઝા હૈં જિનમેં સબસે હલ્કા દરજા ઐસા હૈ જૈસે કોઈ શખ્સ અપની માંસે (નઊઝુબિલ્લાહિ મિન ઝાલિક) મુંહ કાલા કરે.

(અત્તરગીબ વત્તરહીબ જિ. ૩/૬, મિશ્કાત શરીફ જિ. ૧/ ૨૪૬)

એક ઔર હદીસમેં ઈરશાદ ફરમાયા : મેઅરાજકી રાતમેં મેરા ગુઝર ઐસી જમાઅત પર હુવા જિનકે પેટ કમરોંકે માનિંદ થે જિનમેં સાંપ લોટ રહે થે જો બાહિરસે નઝર આ રહે થે, મૈંને પૂછા કે અય જિબ્રઈલ યે કૌન લોગ હૈં? તો હઝરત જિબ્રઈલ (અલૈ.) ને જવાબ દિયા કે યે સૂદ ખાનેવાલે લોગ હૈં.

(અત્તરગીબ વત્તરહીબ જિ. ૩/૯, મિશ્કાત શરીફ જિ. ૧/૨૪૬)

એક ઔર હદીસમેં ઈરશાદ ફરમાયા : જબ કિસી બસ્તીમેં બદકારી ઔર સૂદી લેન-દેન આમ હો જાએ તો વહાંકે રેહનેવાલે અપનેકો અલ્લાહકે અઝાબકા મુસ્તહિક બના લેતે હૈં. (અત્તરગીબ વત્તરહીબ જિ. ૩/૮, ૨૭૮)

ઈસી તરહકી ઔર રિવાયાત ભી હદીસકી કિતાબોંમેં મૌજૂદ હૈં જિનકો

પળ્હકર કિસી ભી ઈમાનવાલેકો હરગિઝ હરગિઝ યે જુરઅત ન હોની ચાહિયે કે વો અપની આમ્દનીમેં સૂદકા એક લુકમા ભી શામિલ કરે. લેકિન બુરા હો માલકી હવસ ઔર દૌલતકી હિર્સકા કે આજ હમ ઈસ્લામકા દા'વા કરનેકે બાવુજૂદ સૂદી કારોબારસે બચનેકા એહતિમામ નહીં કરતે ઔર માલ બળ્હાનેકી લાલચમેં હલાલ ઔર હરામકી તમીઝ ખતમ કર દેતે હૈં.

હાલાંકે જનાબે રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા હૈ : સૂદકા માલ અગરચે બહોત બળ્હ જાએ મગર ઉસકા અંજામ કમી હી કમી હૈ.

(મિશ્કાત જિ. ૧/૨૪૬)

અલ્લાહ તઆલા હમ સબકો ઈસ વબાસે બચાએ. બલ્કે સૂદકા માલ હમારે અસલ માલકો ભી નાપાક કર દેતા હૈ જૈસે ઈત્ર ભરી હુઈ શીશીમેં એક કતરા પેશાબકા પડ જાવે.

રિશ્વતખોરીકે મુતઅલ્લિક સખ્ત વઈદેં :

એક હદીસમેં હુઝૂર (સ.અ.વ.) ને ઈરશાદ ફરમાયા : રિશ્વત લેનેવાલે પર ઔર (બિલા જરૂરત) રિશ્વત દેનેવાલે પર અલ્લાહકી લા'નત હો.

(મિશ્કાત જિ. ૨/૩૨૬)

એક ઔર હદીસમેં ઈરશાદ ફરમાયા : રિશ્વત લેનેવાલા ઔર (બખૂશી બગૈર જરૂરત) રિશ્વત દેનેવાલા દોનોં જહન્નમમેં જાએંગે.

(અત્તરગીબ વત્તરહીબ જિ. ૩/૧૮૦)

એક ઔર હદીસમેં હૈ : ફૈસલા કરનેમેં રિશ્વત લેના કુફ્રકે કરીબ હૈ ઔર લોગોંકે દરમિયાન ખબીસ કિસમકા હરામ હૈ યાની લોગ ભી ઉસકો સખ્ત કિસમકા હરામ સમઝતે હૈં. (અત્તરગીબ વત્તરહીબ જિ. ૩/૧૮૧)

એક ઔર રિવાયતમેં હૈ : હરામ આમ્દનીકે દો શો'બે હૈં જિનસે લોગ ખાતે હૈં : (૧) રિશ્વતેં (૨) ઈઝ્ઝત ફરોશીકી ઉજરતેં યાની ઈઝ્ઝત ઔર આબરૂ બેચકર પૈસે કમાના.

એક ઔર હદીસમેં હૈ : હર વો ગોશ્ત જો સખ્ત કિસમકે હરામ માલસે બના ઔર મોટા તાઝા હુવા હૈ ઉસકે લિયે દોઝખ મુનાસિબ હૈ, પૂછા ગયા કે સખ્ત હરામ ક્યા હૈ? આપ (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા : રિશ્વત.

એક ઔર હદીસમેં ઈરશાદે નબવી હૈ : અલ્લાહ તઆલાકી લા'નત હો રિશ્વત લેનેવાલે પર ઔર રિશ્વત દેનેવાલે પર ઔર ઉસ શખ્સ પર ભી જો રિશ્વતકે લિયે ઈન દોનોંકે દરમિયાન વાસ્તા બનકર દલાલી કરતા હૈ.

(મિશ્કાત જિ. ૨/૩૨૬)

એક ઔર હદીસમેં હૈ : જો શખ્સ રિશ્વત લેકર ભી નાહક ફૈસલા કરે તો અલ્લાહ તઆલા ઉસે ઈતની ગેહરી જહન્નમમેં ડાલેગા કે પાંચસો બરસ તક બરાબર ગિરતે ચલે જાનેકે બાવુજૂદ ઉસકી તેહ તક નહીં પહોંચ પાએગા.

(અત્તરગીબ વત્તરહીબ જિ. ૩/૧૮૧)

એક ઔર રિવાયતમેં હૈ : જિસ કૌમમેં સૂદ (વ્યાજ) ફૈલ જાએ વો કહત ઔર ગિરાની ઔર મહેંગાઈકી મુસીબતમેં ડાલ દી જાતી હૈ, ઔર જિસ કૌમમેં રિશ્વતેં ફૈલ જાએં ઉસ પર ગૈરોંકા રો'બ ડાલ દિયા જાતા હૈ.

(અત્તરગીબ વત્તરહીબ જિ. ૩/૮, ૧૮૦)

એક ઔર હદીસમેં ઈરશાદ ફરમાયા : મુકદ્દમામેં રિશ્વત લેનેવાલે પર લા'નત હો, યે રિશ્વત ઉસકે ઔર જન્નતકે દરમિયાન રૂકાવટ હો જાએગી.

ઉપરવાલી હદીસોંસે રિશ્વતખોરકી બદનસીબી ઔર બદબખ્તીકા અચ્છી તરહ અંદાઝા લગાયા જા સકતા હૈ કે ઉસ પર અલ્લાહ તઆલાકી લાનત ઔર ફિટકાર હોતી હૈ ઔર જિસ પર અલ્લાહકી લા'નત હો જાએ વો હર કિસમકી સઆદતોંસે મહેરૂમ હો જાતા હૈ, ઉસકે લિયે જન્નતકે દરવાઝે બંદ હો જાતે હૈં ઔર જહન્નમકે દરવાઝે ખુલ જાતે હૈં.

લા'નતી ઈન્સાનકા દિલ કાલા હો જાતા હૈ, ઉસકે દિલ પર તાલા લગ જાતા હૈ, વો ઝહની સુકૂન ઔર દિલકે ઈત્મીનાનસે મહેરૂમ હો જાતા હૈ, ઉસકે માલમેં બરકત નહીં રેહતી, ઉસે જિતના ભી મિલ જાએ વો હાય વાય કરતા રેહતા હૈ, વો જિસ્માની ઔર રૂહાની બીમારિયોં ઔર અચાનક આફતોંમેં ફંસ જાતા હૈ.

રિશ્વતખોરી સિર્ફ સરકારી અદાલતોંમેં :

નહીં બલ્કે હમારે મુઆશરેમેં ભી હૈ :

મગર યહાં હમેં એક બાત યાદ રખની ચાહિયે કે જબ ભી રિશ્વતકા લફ્ઝ બોલા જાતા હૈ ઔર ઉસકી મઝમ્મત (બુરાઈ) બયાન કી જાતી હૈ તો હમારા ઝહન સરકારી મોહકમોં ઔર અદાલતોં ઔર ઉનકે મુલાઝિમોં (કારકુનોં) કી તરફ ચલા જાતા હૈ કે રિશ્વતખોરી તો વહાં હી પાઈ જાતી હૈ, હાલાંકે રિશ્વતકી વબા જિંસ તરહ ઉનમેં મૌજૂદ હૈ ઈસી તરહ હમારે મુઆશરેમેં ભી પાઈ જા રહી હૈ.

બહોતસે લોગ ઐસે હૈં કે અપના મસ્અલા હલ કરનેકે લિયે ચાહે વો દુકાન, મકાનકા હો યા જમીન ઔર જાઈદાદકા હો યા કારખાના ઔર ફેક્ટરીકા હો યા પાર્ટનરશીપ ઔર મીરાસ વગૈરહકા હો, અપને ચોધરિયોંકો હદિયે ઔર તોહફે (ભેટ) દેતે હૈં ઔર બાઝ ચોધરી ઉસકો બખૂશી કુબૂલ કરકે ઉનકે હકમેં ફૈસલા ભી કર દેતે હૈં મઝકૂરા અહાદીસકી રૂસે યે ભી રિશ્વત હૈ ઔર યે લોગ ભી લા'નતકે મુસ્તાહિક હૈં.

ચુનાંચે એક હદીસમેં હુઝૂર (સ.અ.વ.) ને યહાં તક ઈરશાદ ફરમાયા, જિસ શખ્સને કિસી આદમીકે લિયે કિસી મઆમલેમેં જાઈઝ સિફારિશ કી, ફિર ઉસ આદમીને ઉસ સિફારિશ કરનેવાલેકો કોઈ તોહફા દિયા ઔર ઉસને યે તોહફા કુબૂલ ફરમા લિયા તો યે ભી ઉસને બડા ગુનાહ કિયા યાની યે ભી એક તરહકી રિશ્વત ઔર એક કિસમકા સૂદ હુવા. (અબૂ દાઉદ, મિશ્કાત જિ. ૨/૩૨૬)

હરામ માલકી એક સૂરત ઔર તવજ્જોહકી જરૂરત

ઔરતકો તલાક હો જાનેકે બાદ ઔરતવાલે લોગોંકી તરફસે ઉસ

ઔરતકા દો બારહ નિકાહ હોને તક નાન ઔર નફકા (ભરણ પોષણ) કા દા'વા કિયા જાતા હૈ ઔર ઈસ તરીકેસે શૌહરવાલોંકે પાસસે માલ હાસિલ કિયા જાતા હૈ ઔર ઉસ માલકો બગૈર ઝિઝક ઈસ્તે'માલ કિયા જાતા હૈ, યે માલ શરઅન જાઈઝ નહીં હૈ.

ઈસી તરહ દૂસરી સૂરત યે હોતી હૈ કે ઔરતવાલે લોગોંકી તરફસે ઈદ્દતકે ખર્ચકે અલાવા મુખ્તલિફ ચીઝેં ઔર મુખ્તલિફ ખર્ચ શુમાર કરવાકર શૌહરકે પાસસે માલ વુસૂલ કિયા જાતા હૈ, ઔર શૌહર માહોલકે દબાવ યા મુકદ્દમાબાજી (કોર્ટ કે કેસ) કે ડરસે દેને પર મજબૂર હોતા હૈ, ઈસ તરહ માલ હાસિલ કરના ભી બિલકુલ જાઈઝ નહીં હૈ, ઈસ લિયે કે હદીસ શરીફમેં હૈ : કિસી મુસલમાનકા માલ ઉસકી દિલી રઝામંદીકે બગૈર હલાલ નહીં હૈ. (મુસ્નદે અહમદ જિ. ૫, સ. ૮૮), ઔર ઉસકી વજહ યા તો ઉસકે હરામ હોનેકા ઈલ્મ ન હોના હૈ, યા ઈલ્મ હોનેકે બાવુજૂદ હરામ માલકી બુરાઈકા પેશે નઝર ન હોના હૈ, લેકિન ઈલ્મ આ જાનેકે બાદ પિછલી ઝિંદગીસે તૌબા ઔર માલકી વાપસી ઔર અગલી ઝિંદગીમેં ઉસસે બચના નિહાયત જરૂરી હૈ,

તંબીહ : તલાક દેના કૈસા હૈ, યે એક મુસ્તકિલ મૌઝૂઅ (વિષય) હૈ, યહાં ઈસસે બહસ કરના મકસૂદ નહીં હૈ, યહાં સિર્ફ ઈસસે બહસ હૈ કે તલાક હોનેકે બાદ જઝબાતકો કાબૂમેં રખકર શરઈ હુદૂદ પર કાઈમ રેહના હૈ, ઔર સબ્રકા દામન હાથસે નહીં છોડના હૈ.

દૂસરેકે માલ યા જાયદાદ પર નાહક કબ્ઝા કરના

ઈસી તરહ ઝૂઠી મુકદમાબાજીકે ઝરીઆ યા મહઝ ઝબરદસ્તી કિસી દૂસરેકી ચીઝ પર નાજાઈઝ કબ્ઝા કર લેના યે ભી હરામ હૈ, કુરઆને કરીમમેં બહોતસી જગહ આપસી રઝામંદીકે બગૈર ગલત તરીકે પર એક દૂસરેકા માલ ખાનેસે સખ્ત

મના કિયા ગયા હૈ ઔર રિવાયતમેં ભી સખ્તીસે રોકા ગયા હૈ.

એક હદીસમેં હૈ નબીએ કરીમ (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા : જિસ શખ્સને કિસીકી જમીનકે કુછ ભી હિસ્સે પર નાજાઈઝ કબ્ઝા કિયા, તો કિયામતકે દિન ઉસકો યે અઝાબ દિયા જાએગાકે જમીનકે ઉસ ટુકડેકે સાથ વો જમીનમેં ધંસાયા જાએગા યહાં તકકે સબસે નીચેકે તબ્કે તક ધંસતા ચલા જાએગા.

(મિશ્કાત જિ. ૧/૨૫૬)

એક ઔર હદીસમેં હૈ : જો શખ્સ કિસીકી બાલિશ્ત ભર જમીન ઝબરદસ્તી લેગા તો અલ્લાહ તઆલા કિયામતકે દિન ઉતની હી મકદારમેં સાતોં જમીનકા તૌક બનાકર ઉસકી ગરદનમેં ડાલ દેગા. (મિશ્કાત જિ. ૧/૨૫૪)

જો શખ્સ ઝૂઠી કસમ ખાકર કિસી મુસલમાનકી કિસી ચીઝકો નાજાઈઝ તરીકેસે હાસિલ કરેગા તો અલ્લાહ તઆલા ઉસકે લિયે દોઝખકી આગ વાજિબ કર દેગા ઔર જન્નત ઉસકે લિયે હરામ કર દેગા, યે સુનકર કિસી શખ્સને અર્ઝ કિયા કે યા રસૂલલ્લાહ! અગર કોઈ મા'મૂલીસી ચીઝ હો તબ ભી? આપ (સ.અ.વ.) ને ઈરશાદ ફરમાયા : હાં! અગરચે પીલૂકે દરખ્તકી એક ટેહની હી ક્યૂં ન હો. (મિશ્કાત જિ. ૨/૩૨૭)

એક ઔર હદીસમેં હૈ : રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને એક મુકદમાબાઝકો આગાહ કરતે હુએ ઈરશાદ ફરમાયા : દેખો! જો શખ્સ ઝૂઠી કસમ ખાકર કિસી દૂસરેકા કોઈ ભી માલ નાજાઈઝ તરીકેસે હાસિલ કરેગા વો કિયામતકે દિન અલ્લાહકે સામને કોઢવાલા હોકર પેશ હોગા. (મિશ્કાત જિ. ૨/૩૨૮)

એક ઔર હદીસમેં હૈ : જિસ શખ્સને કિસી ઐસી ચીઝ પર દા'વા કિયા જો હકીકતમેં ઉસકી નહીં હૈ તો વો હમમેંસે નહીં હૈ ઔર ઉસે ચાહિયે કે દોઝખમેં અપની જગહ બના લે. (મિશ્કાત જિ. ૨/૩૨૮)

માલ હાસિલ કરનેકે મુતઅલ્લિક યે ચંદ નાજાઈઝ તરીકે સિર્ફ નમૂનાકે તૌર પર બયાન કિયે ગયે હૈં, વરના ઈસ વક્ત દુનિયાકે બાજારોં ઔર માર્કેટોંમેં ઐસે બેશુમાર નાજાઈઝ તરીકે રાઈજ હૈં જિનકા ખયાલ ભી નહીં કિયા જા સકતા ઔર લોગ ઉનમેં ફંસતે ચલે જા રહે હૈં.

આખરી જમાનેમેં રિઝ્કે હલાલકા હાસિલ કરના મુશ્કિલ હો જાએગા

હદીસે પાકમેં આતા હૈ : હુઝૂર (સ.અ.વ.) ને ઈરશાદ ફરમાયા : આખરી જમાનેમેં હલાલકા એક દિરહમ ભી બહોત કમ મિલેગા ઔર કાબિલે એ'તિમાદ (ભરોસા પાત્ર) દોસ્ત ભી કમ મિલેગા.

(તરગીબુલ મુસ્લિમીન સ. ૪૮)

ઈસ હદીસે પાકસે કુર્બે કિયામતકે બારેમેં દો પેશીનગોઈયાં મા'લૂમ હોતી હૈં : અવ્વલ યે કે આખરી જમાનેમેં રિઝ્કે હલાલકા હાસિલ હોના નિહાયત મુશ્કિલ હોગા, દૂસરે યે કે અમાનતદાર ઔર મુખ્લિસ દોસ્તકા મિલના ભી બહોત મુશ્કિલ હોગા.

ઈસ હદીસકે પેશે નઝર હર મુસલમાન પર જરૂરી હૈ કે જબ ભી દુનિયાકે બાજારોંમેં માલકી કમાઈકા કોઈ નયા તરીકા યા સ્કીમ યા કંપની સામને આએ તો પેહલે અપને ઈલાકેકે મુફતિયાને કિરામસે ઉસકે બારેમેં તેહકીક કર લે ફિર ઉસકી તરફ તવજ્જોહ કરે.

હર મુસલમાન અપને કારોબારકે મુતઅલ્લિક હર વક્ત ફિકરમંદ રહે

નીઝ અપને પાસ મૌજૂદા કારોબારકે મુતઅલ્લિક ચાહે વો ખેતી ઔર તિજારતકા હો યા કારીગરીકા યા દુકાન ઔર હોટલકા યા કારખાના ઔર ફેક્ટરીકા યા ઈનકે અલાવા કોઈ ઔર ઝરીઆ હો, હર વક્ત ફિકરમંદ રહે કે ઉસમેં કોઈ નાજાઈઝ તરીકા તો નહીં પાયા જા રહા હૈ, કિસીકા હક તો ઝાએઅ નહીં હો રહા હૈ, નફાકે હકદાર તક નફા પહોંચાનેમેં કોઈ ખયાનત તો નહીં હો

રહી, યા કિસી ઔર કિસમકી બેએહતિયાતી તો નહીં હો રહી હૈ. અપને મઆમલાત પર કડી (સખ્ત) ઔર બહોત હી ગેહરી નઝર રખ્ખે તાકે ઉસકી રોઝી પાકીઝાસે પાકીઝા બને ઔર ઉસકે ઔર ઉસકી ઔલાદકે પેટોંમેં હલાલ લુકમે જાએં ઔર ઉન તમામ આફતોં ઔર નુકસાનાતસે મહેફૂઝ રહે જો ઉપર ઝિક્ર કિયે ગયે.

કમાઈ પાકીઝા બનાનેકે લિયે પાંચ બાતોંકી પાબંદી જરૂરી હૈ :

બુઝુર્ગોંકી કિતાબોંસે માલૂમ હોતા હૈ કે જો શખ્સ અપની કમાઈ ઔર રોઝીકો પાકીઝા બનાના ચાહે ઉસ પર પાંચ બાતોંકી પાબંદી જરૂરી હૈ :

(૧) અલ્લાહ તઆલાકે ફરાઈઝકો એહતિમામસે અદા કરતા રહે. કમાઈકી વજહસે ઉનમેં કિસી કિસમકી કોતાહી ન હો. (૨) માલ કમાનેમેં અલ્લાહ તઆલાકી કિસી ભી મખ્લૂકકો કિસી ભી કિસમકી જાની યા માલી યા કિસી ઔર તરહકી તકલીફ ન પહોંચાએ. (૩) અપની ઔર અપને બાલ બચ્ચોંકી ઝરૂરિયાત પૂરા કરને ઔર ઉનકો તંગી ઔર મોહતાજગીસે બચાનેકી નિય્યતસે કમાએ. (૪) અપનેકો બડા માલદાર ઝાહિર કરને ઔર ઝિયાદહ માલ પર ફખ્ર કરનેકી નિય્યતસે ન કમાએ. (૫) ઈસ બાતકા યકીન રખ્ખે કે મેરા રિઝક મેરે ખુદાકી તરફસે આતા હૈ, (ઈન્નલ્લાહ હુવ ર્રઝ્ઝાકુ ઝૂલ્ કુવ્વતિલ્ મતીન) મૈં તો સિર્ફ સબબકે તૌર પર મહેનત ઔર કોશિશ કરતા હૂં.

(મુસ્તફાદ અઝ તમ્બીહુલ ગાફિલીન સ. ૨૧૪)

હરામ માલ છોડનેકે ચંદ તરીકે :

ઈસી તરહ જો લોગ નાપાક કમાઈ ઔર હરામ માલકો છોડના ચાહતે હૈં ઉનકે લિયે ઔલિયાએ કિરામ ઔર બુઝુર્ગોંને ચંદ તરીકે બયાન ફરમાએ હૈં :

પેહલા તરીકા : યે હૈ કે સાદા ઝિંદગી ગુઝારનેકી આદત ડાલેં. યે બાત તજુર્બાસે સાબિત હૈ કે જો શખ્સ ફુઝૂલ ખર્ચીસે બચતા હૈ, શાદી બિયાહ ઔર નાજાઈઝ રિવાજોંમેં રૂપિયા ખર્ચ નહીં કરતા વો થોડી આમ્દનીમેં ભી અપના ગુઝારા કર લેતા હૈ, ઉસકો હરામ માલકી તરફ હાથ બળ્હાનેકી જરૂરત નહીં પડતી.

ઈસમેં કુસૂર ઔરતોંકા ભી હૈ કે નઈ નઈ ફેશનોંમેં રૂપિયા બરબાદ કરતી હૈં જિસકી વજહસે મર્દ હરામ માલ કમાને પર મજબૂર હો જાતે હૈં, લિહાઝા ઔરતોંકા ફરીઝા હૈ કે ઈસ કિસમકી ફુઝૂલિયાતકો છોડ દેં ઔર અપને ઘરકે મરદોંકો હરામ માલ કમાનેસે રોકેં. એક જમાના થા કે મિયાં જબ માલ કમાનેકે લિયે ઘરસે નિકલતા તો ઔરતેં ઘરકી ચૌખટ પર આકર બડી લજાજત (ખૂશામદ) કે સાથ કેહતીં કે મિલે તો હલાલ માલ લાના ઔર ન મિલે તો ખુદાકે વાસ્તે હરામ માલ મત લાના, હમ સૂખી રોટી ઔર ચટની પર ગુઝારા કર લેંગે મગર હરામ લુકમા બરદાશ્ત નહીં હો સકેગા.

ઈસી તરહ મર્દકો ભી ચાહિયે કે અગર ઔરત ઉસકો હરામ માલકી કમાઈ પર મજબૂર કરે તો ઉસકા કેહના ન માને, બીવીકે ખાતિર હરામ માલ કમાકર દોઝખમેં જાનેકા સામાન પૈદા ન કરે. કુરઆને મજીદમેં જો માલ વ ઔલાદકો ફિત્ના કહા ગયા હૈ ઉસકા ભી યેહી મતલબ હૈ કે ઈન્સાન ઔલાદકી મુહબ્બતમેં પડકર જાઈઝ ઔર નાજાઈઝકી કુછ પરવાહ ન કરે, હરામ માલ કમાનેમેં લગ જાવે, જિસ ઔલાદકે ખાતિર આજ હરામ માલ જમા કર રહા હૈ ઔર ઉનકી પરવરિશ હરામ માલસે હો રહી હૈ બડી હો જાનેકે બાદ માં-બાપકો મુંહ ભી નહીં લગાતી હૈ ઔર માં-બાપ બુળ્હાપેમેં દર દરકી ઠોકરેં ખાતે ફિરતે હૈં, હરામ માલસે જિસકી પરવરિશ હોતી હૈ ઉસમેં નેકીકી સલાહિયતેં ખતમ હો જાતી હૈં, ઈસ લિયે થોડે હી હલાલ રિઝકમેં જિતના ભી અલ્લાહ તઆલા અતા ફરમાવેં સબ્ર કરે, ઘરવાલોંકો ભી ઈસી રિઝક પર કનાઅત કરનેકી તલ્કીન કરે.

દૂસરા તરીકા : યે હૈ કે કુરઆન ઔર હદીસમેં જો વઈદેં હરામ માલ કમાને પર વારિદ હુઈ હૈં ઉનકો સોચિયે કે હરામ માલ કમાનેસે દુનિયામેં રૂસ્વાઈ (ઝિલ્લત) હોતી હૈ, સબસે બડા ખસારા (નુકસાન) યે હોતા હૈ કે દિલકા ઈત્મીનાન છીન લિયા જાતા હૈ, દિલ પર બેસુકૂનીકી કૈફિયત તારી રેહતી હૈ, વો કિતના હી માલ જમા કર લે ઉસકા પેટ નહીં ભરતા.

ઈસી તરહ જો ફઝીલત ઔર બરકતેં અહાદીસે તય્યિબહમેં હલાલ રિઝકકે મુતઅલ્લિક વારિદ હુઈ હૈં ઉનકો ભી સોચિયે, અલ્લાહ વાલોંકી સોહબત ઈખ્તિયાર કીજિયે, ક્યૂંકે ઉન લોગોંકે પાસ બૈઠનેસે દુનિયાકી મુહબ્બત કમ હોતી હૈ ઔર આખિરતકા શૌક પૈદા હોતા હૈ, ખૂદ બખૂદ હરામ માલસે નફરત હોને લગતી હૈ, આહિસ્તા આહિસ્તા યે બુરાઈ ભી છૂટ જાતી હૈ. ઐસે બુઝુર્ગકી સોહબત ઈખ્તિયાર કી જાવે જો કિસી અલ્લાહવાલેકા તરબિયત યાફતા હો, અહકામે ખુદાવંદી ઔર સુન્નતે રસૂલકા પાબંદ હો, વહાંકે ઉલમા હઝરાત ઉસકો અચ્છા સમઝતે હોં.

તીસરા તરીકા : યે હૈ કે હરામ માલકી કમાઈકો ગુનાહ સમઝેં ઔર તરહ તરહકે બહાને બનાકર ઉસકો જાઈઝ બનાનેકી કોશિશ ન કરેં ઔર દિલમેં યે ખયાલ લાતે રહેં કે યે બહોત હી બડા ગુનાહ હૈ, ઈસકા વબાલ બહોત હી ખતરનાક હૈ, જિતના જલ્દી હો સકે ઉસકો જલ્દી છોડ દેં.

હરામ માલ છોડનેકી હિંમત ન હો તો તીન કામ કરેં

અગર હરામ માલ છોડનેસે કોઈ સખ્ત મજબૂરી લાહિક હો જાતી હૈ ઔર અભી છોડનેકી હિંમત નહીં હોતી તો સિર્ફ તીન કામ કર લેં, ઉન પર કોઈ પૈસા ભી ખર્ચ નહીં હોગા ઔર યે બુરી આદત આહિસ્તા આહિસ્તા છૂટ જાએગી.

પેહલા કામ : નમાઝે તૌબા પળ્હકર દુઆ કરતે રહેં

દો રકા'ત નમાઝે તૌબા પળ્હકર અલ્લાહ તઆલાસે દુઆ કરતે રહેં, અય અલ્લાહ! મૈં આપકા સખ્ત નાફરમાન બંદા હૂં, ફરમાંબરદારીકા ઈરાદા કરતા હૂં, મગર મેરે ઈરાદેસે કુછ નહીં હોતા ઔર આપકે ઈરાદેસે સબ કુછ હો સકતા હૈ, મૈં ચાહતા હૂં કે મેરી ઈસ્લાહ હો મગર હિંમત નહીં હોતી, આપ હીકે ઈખ્તિયારમેં મેરી ઈસ્લાહ હૈ. અય અલ્લાહ! મૈં સખ્ત નાલાઈક હૂં, બહોત હી ગંદા હૂં, બેહદ કમઝોર હૂં, આપ હી મેરી મદદ ફરમાઈયે, મેરા દિલ કમઝોર હૈ, ગુનાહોંસે બચનેકી કુવ્વત નહીં આપ હી કુવ્વત દીજિયે, મેરે પાસ કોઈ નજાતકા સામાન નહીં આપ હી ગૈબસે મેરી નજાતકા સામાન પૈદા કીજિયે. અય અલ્લાહ! જો ગુનાહ મૈંને અબ તક કિયે હૈં ઉનહેં આપ અપની રહમતસે મઆફ ફરમાઈયે ઔર આઈન્દા હમેશાકે લિયે હર ગુનાહસે હિફાઝત ફરમાઈયે.

ગર્ઝ ઈસી તરહસે રોઝાના અપને ગુનાહોંકી મઆફી ઔર આજિઝીકા ઈકરાર, અપની ઈસ્લાહકી દુઆ ઔર અપની નાલાઈકીકો ખૂબ અપની ઝબાનસે બયાન કરેં, આપ દેખેંગે કે કુછ હી દિનોંમેં ગૈબસે ઐસા સામાન હોગા કે હિંમત ભી મઝબૂત હો જાએગી, દુશ્વારિયાં ભી પેશ નહીં આએંગી, ઔર હરામ માલકા છોડના ભી આસાન હો જાએગા.

દૂસરા કામ : રોઝાના સુબહકે વક્ત પક્કા ઈરાદા કરેં

રોઝાના સુબહકે વક્ત પક્કા ઈરાદા કરેં કે આજ નાજાઈઝ તરીકેસે માલ

નહીં કમાઉંગા, હરામ માલકી તરફ હાથ નહીં બળ્હાઉંગા ઔર કિસીકી કોઈ ચીઝ હડપ નહીં કરૂંગા.

પક્કા ઈરાદા કરને પર ખુદાકી મદદ શામિલે હાલ હોતી હૈ

જબ આદમી પક્કા ઈરાદા કરતા હૈ તો અલ્લાહકી ગૈબી મદદ શામિલે હાલ હોતી હૈ ઔર બુરે કામસે બચાનેકે લિયે ખુદાઈ નિઝામ હરકતમેં આ જાતા હૈ ફિર ઉસકે લિયે ગૈબી તૌર પર હલાલ રોઝીકે અસ્બાબ મોહય્યા હો જાતે હૈં. ઈસ સિલસિલેકે દો વાકિએ ઝિક્ર કિયે જાતે હૈં :

પેહલા વાકિઆ :

મશ્હૂર સાહિબે કરામત બુઝુર્ગ હઝરત શિબ્લી સૂફી (રહ.) ફરમાતે હૈં કે એક દફા મૈંને પક્કા ઈરાદા કિયા કે જબ તક કિસી ખાનેકી ચીઝકે મુતઅલ્લિક હલાલ હોનેકી પૂરી તસલ્લી ન હોગી ઉસે નહીં ખાઉંગા.

ફરમાતે હૈં કે ઉસકે બાદ મૈં જંગલકી તરફ નિકલ ગયા, વહાં ફિર રહા થા કે એક ઈન્જીરકે દરખ્ત પર નઝર પડી, મૈંને ઉસકી તરફ હાથ બળ્હાયા તાકે ઉસકા ફલ તોડકર ખાઉં..... દરખ્તસે આવાઝ આઈ કે અય શિબ્લી! અપને અહદકા ખયાલ રખ, મેરા ફલ ઈસ્તે'માલ ન કર, ક્યૂંકે મૈં એક યહૂદીકી મિલ્કમેં હૂં યાની યે દરખ્ત એક યહૂદીને લગાયા હૈ લિહાઝા ઈસકા ફલ ખાકર અપના અહદ મત તોડ.

દેખિયે! હઝરત શિબ્લી (રહ.) ને એક નેક અહદકા ઈરાદા કિયા કે સિર્ફ હલાલ રિઝ્ક હી ખાઉંગા, ઔર ઈસ અહદસે મકસદ યે થા કે અલ્લાહ તઆલાકી રઝામંદી હાસિલ હો જાએ તો અલ્લાહ તઆલાને ઉસકી ગૈબસે યૂં મદદ ફરમાઈ કે જબ શિબ્લી (રહ.) ને જંગલમેં ઈન્જીરકે એક દરખ્તકો

જંગલી ઔર ગૈર મમ્લૂક સમઝતે હુએ ઉસસે ફલ તોડકર ખાના ચાહા તો અલ્લાહને દરખ્તકો બોલનેકી તાકત બખ્શી ઔર દરખ્ત અપની હાલત ખૂદ બયાન કરતે હુએ કેહને લગા કે આપકે અહદકે પેશે નઝર મેરા ફલ આપકે ખાનેકે કાબિલ નહીં ક્યૂંકે મૈં યહૂદીકા મમ્લૂક હૂં.

(તરગીબુલ મુસ્લિમીન સ. ૬૬)

દૂસરા વાકિઆ :

હઝરત મુહમ્મદ બિન મન્સૂર બિન દાઉદ તૂસી (રહ.) બહોત બડે બુઝુર્ગ ગુઝરે હૈં, વો બડે આબિદ, મુત્તકી ઔર પરહેઝગાર થે, ઈમામ અહમદ (રહ.) કે શાગિર્દોંમેંસે થે.

હઝરત મુહમ્મદ બિન મન્સૂર તૂસી (રહ.) ફરમાતે હૈં કે મૈંને એક દફા નફલી રોઝા રખ્ખા ઔર યે ઈરાદા કિયા કે મૈં સિર્ફ વો ખાના ખાઉંગા ઔર ઉસ રિઝકસે રોઝા ખોલૂંગા જો ખાલિસ હલાલ હો ઔર ઉસમેં હરામ હોનેકા મામૂલી શુબહ ભી ન હો, ચુનાંચે વો દિન ગુઝર ગયા ઔર મુઝે ઐસા હલાલ ખાના રોઝા ખોલનેકે લિયે ન મિલ સકા, ફિર દૂસરે દિન ભી ઐસા હલાલ રિઝક ન મિલ સકા, યહાં તકકે તીસરા ઔર ચોથા દિન ભી ઈસી તરહ ગુઝર ગયા, ફરમાયા કે મૈંને સૌમે વિસાલકી નિય્યત કર લી, સૌમે વિસાલ વો હોતા હૈ જિસમેં ન દિનમેં ખાયા જાએ ન રાતમેં.

તૂસી (રહ.) ફરમાતે હૈં કે મૈંને લગાતાર ચાર દિન સૌમે વિસાલ રખ્ખા, ચોથે દિન ભૂખસે નિઢાલ હોકર મૈંને અપને દિલમેં યે ફૈસલા કિયા કે આજ રાતકો મૈં ઉસ શખ્સકે યહાં રોઝા ખોલૂંગા જિસકે ખાનેકા હલાલ હોના યકીની હો ઔર ઉસમેં મામૂલીસ શુબહ ભી ન હો.

ચુનાંચે મૈં હઝરત મઅરૂફ કરખી (રહ.) કી ખિદમતમેં હાઝિર હુવા, ઉનકી મજલિસમેં મગરિબકી નમાઝ તક બૈઠા રહા, મગરિબકી નમાઝ મૈંને ઉનકે સાથ મસ્જિદમેં પઢી, નમાઝકે બાદ સબ લોગ મસ્જિદસે ચલે ગયે, સિર્ફ મૈં,

મઅરૂફ કરખી ઔર એક તીસરા શખ્સ રેહ ગયે, શાયદ વો શખ્સ મઅરૂફ કરખીકે ખાસ તઅલ્લુક વાલોંમેંસે થા.

મઅરૂફ કરખી (રહ.) બડે વલીયુલ્લાહ, સાહિબે કરામાત વ સાહિબે કશ્ફ બુઝુર્ગ થે, મુમકિન હૈ કે મઅરૂફ કરખીકો કશ્ફકે ઝરીઆ તૂસી (રહ.) કે અહવાલ માલૂમ હો ગયે હોં કે લગાતાર ચાર દિનસે રોઝા રખ્ખે હુએ હૈં ઔર હલાલ ખાનેકે સાથ રોઝા ખોલનેકા અહદ કર રખ્ખા હૈ.

ઈસી વજહસે જબ મસ્જિદ ખાલી હુઈ તો મઅરૂફ કરખી (રહ.) ને તૂસી (રહ.) સે ફરમાયા : અય તૂસી : મૈંને કહા જી હઝરત મૈં હાઝિર હૂં, ફરમાયા કે તુમ અપને ઈસ દીની ભાઈકે સાથ ચલે જાઓ ઔર રાતકા ખાના ખા લો, મૈંને અર્ઝ કિયા કે મુઝે રાતકે ખાનેકી જરૂરત નહીં.

કુછ દેર મઅરૂફ કરખી (રહ.) ને મુઝે ઈસી હાલ પર છોડે રખ્ખા ઔર ખામોશ રહે, ફિર દો બારહ મુઝે વોહી બાત કહી, મૈંને ફિર કહા કે મુઝે ખાનેકી જરૂરત નહીં, તીસરી મરતબા ફિર ઉનહોંને ફરમાયા કે ઉસ ભાઈકે સાથ જાકર ખાના ખા લો, મૈંને ફિર અર્ઝ કિયા કે મુઝે ખાનેકી ખ્વાહિશ નહીં.

ઉસકે બાદ વો કુછ દેર ચુપ રહે ફિર ફરમાયા કે તુમ મેરી તરફ આઓ, તૂસી (રહ.) ફરમાતે હૈં કે લંબે ફાકે ઔર સખ્ત ભૂખકી વજહસે નિઢાલ થા ઈસ લિયે બડી મશક્કત ઔર તકલીફસે ઉઠા, ક્યૂંકે બહોત કમઝોરીકી વજહસે હિંમત ન થી, મૈં જાકર ઉનકી બાઈં જાનિબ બૈઠ ગયા, ઉનહોંને મેરે દાએં હાથકો પકડકર અપની કમીસકી બાઈં આસ્તીનમેં દાખિલ કિયા ઔર ફરમાયા કે ઉસમેં ખાનેકી જો ચીઝ હૈ ઉસકો નિકાલ લો, મૈંને ઉનકી આસ્તીનમેંસે બહી એક કિસમકા ફલ નિકાલા જો દાંતોંસે મા'મૂલી કાટા હુવા થા ઔર ખાને લગા, મૈંને ઉસ ફલમેં દુનિયાકે હર કિસમકે લઝીઝ ઔર પાકીઝા ખાનોંકા ઝાઈકા પાયા ઔર ઉસ ફલકે ખાનેકે બાદ મુઝે પાની પીનેકી ભી જરૂરત ન રહી.

તૂસી (રહ.) ફરમાતે હૈં કે મઝીદ હૈરતકી બાત યે હૈ કે ઉસકે બાદ મૈં

જબ ભી કોઈ ચીઝ ખાતા ચાહે વો મીઠી હો યા ઉસકા કોઈ ઔર ઝાઈકા હો ઉસમેં ઉસી બહી ફલકા ઝાઈકા પાતા (બહી સેબ જૈસા ફલ હોતા હૈ).

(તરગીબુલ મુસ્લિમીન સ. ૪૨૩)

ઈન દો વાકિઓંસે માલૂમ હુવા કે જબ આદમી કિસી કામકે બારેમેં પક્કા ઈરાદા કર લેતા હૈ તો અલ્લાહ તઆલા ઉસકી ઉસ કામમેં જરૂર મદદ ફરમાતે હૈં. કમી હમારી તરફસે હૈ.

તીસરા કામ : સોતે વક્ત મુહાસબા કરેં

રાતકો સોતે વક્ત રોઝાના અપને નફસસે ઈસ તરહ બાતેં કરેં કે અય નફસ! એક દિન દુનિયાસે જાના હૈ, મૌત ભી આનેવાલી હૈ, ઉસ વક્ત યે માલ ઔર દૌલત યહીં રેહ જાએગા, બીવી બચ્ચે સબ તુઝે છોડ દેંગે જિનકે લિયે તૂ હરામ માલ જમા કર રહા હૈ, ફિર ખુદાકે દરબારમેં હાઝિર હોના પડેગા, અગર તેરે પાસ નેક આ'માલ ઝિયાદા હુએ તો બખ્શા જાએગા, ઔર અગર ગુનાહ ઝિયાદા હુએ તો જહન્નમકા અઝાબ ભુગતના પડેગા જો બરદાશ્તકે કાબિલ નહીં હૈ. યે ઉમ્ર બડી કીમતી દૌલત હૈ ઈસકો બરબાદ મત કર, મરનેકે બાદ તૂ ઉસકી તમન્ના કરેગા કે કાશ મૈં કુછ નેક અમલ કર લેતા જિસસે મેરી મગફિરત હો જાતી, મગર ઉસ વક્ત યે હસરત તુઝે ફાઈદા નહીં દેગી, પસ ઝિંદગીકો ગનીમત સમઝકર ઈસ વક્ત મગફિરતકા સામાન કર દેં.

અગર યે ચંદ કામ કરતે રહેં તો હરામ માલસે ખૂદ બખૂદ નફરત પૈદા હો જાએગી ઔર અલ્લાહ પાક ગૈબસે ઐસા સામાન પૈદા કરેંગે કે થોડે હી રિઝકમેં બરકત ડાલ દેંગે, ઝિંદગી પુરસુકૂન ગુઝરેગી, ગો સાદા ઝિંદગી ગુઝારનેમેં કુછ તબઈ તૌર પર તકલીફ હો લેકિન અકલી તૌર પર સુકૂન હોગા.

યે તકલીફ ઉસ અઝાબસે તો કમ હૈ જો આખિરતમેં હરામ ખાનેવાલેકો

મિલેગા. ઈસકી મિસાલ યૂં સમઝિયે કે કિસીકો બાદશાહ હુકમ દે કે ચંદ દિનકે લિયે ઈસ તંગ કોઠડીમેં રેહ લો, ફિર સારી ઝિંદગી ગુઝારનેકે લિયે આલીશાન મહેલ દેંગે. યા યૂં કહે કે કુછ દિન ઈસ મહેલમેં રેહ લો, ફિર સારી ઝિંદગી ઉસ તંગ વ તારીક કોઠડીમેં ગુઝારની પડેગી, ઝાહિર બાત હૈ કે વો શખ્સ થોડે દિન કોઠડીમેં ગુઝારકર કે ફિર સારી ઉમ્ર આલીશાન મહેલ હીમેં રેહના પસંદ કરેગા. ઈસી તરહ અગર ઈસ દુનિયામેં હરામ માલ છોડનેસે કુછ તકલીફ ભી પડે તો વો ચંદ દિનકી હૈ મગર આખિરતમેં હમેશાકે લિયે રાહત હી રાહત હોગી.

હરામસે બચને પર અલ્લાહકી નવાઝિશ

અલ્લાહ તઆલાને હલાલ ચીઝોંમેં હરામસે ગિના રખ્ખાં હૈ ઔર કિતને હી ઐસે ઈન્સાન હૈં જો અલ્લાહ તઆલાકે ખૌફસે હરામસે પરહેઝ કરતે હૈં, અલ્લાહ સુબ્હાનહૂ વ તઆલા ઉનકો હલાલકા શરીઅતકે મુતાબિક અતિય્યા ઈનાયત ફરમાતે હૈં ઔર ઉસકે હરામકે ઈખ્તિયાર કરને ઔર હલાલકો ઈખ્તિયાર કરનેકે દરમિયાન સિર્ફ એક ઘડીકા વક્ત હોતા હૈ, એક દિન યા દિનકા કુછ હિસ્સા, શેખ અતાઉલ્લાહ સિકંદરીકી બાત કિતની સચ્ચી હૈ : હમારે રબકી ઝાત બહોત બડી હૈ ઉસસે કે બંદા તો ઉસકે સાથ નકદકા મઆમલા કરે ઔર વો ઉસકે સાથ ઉધારકા મઆમલા કરે. લીજિયે એક અજીબ વાકિઆ સુનિયે તાકે અલ્લાહ રબ્બુલ ઈઝઝતકા બદલા ઈનાયત ફરમાનેકા મઆમલા મુલાહિઝા કરેં.

એક હેરતઅંગેઝ હિકાયત :

અદીબ અલાઉદ્દીન અલી બિન અબ્દુલ્લાહ ગઝોલી દમિશ્કીકી "મતાલિઉલ બુદૂર ફી મનાઝિલિ સ્સુરૂર" નામકી કિતાબ હૈ (વફાત સન હિજરી ૮૧૫, જિલ્દ : ૧, સ. ૨૦૭, બાબ : ૨૦) મેં ઈસ તરહ હૈ.

અમીર બદરૂદ્દીન યૂસુફ અલ મહ્‌મન્દાર બિન અમીર સૈફુદીન અબુલ મઆલી બિન રિમાહને ફરમાયા કે મેરે સામને અમીર શુજાઉદ્દીન મુહમ્મદ શરઝીને જો કામિલિયહકે જમાનેમેં સન હિજરી ૬૩૦મેં કાહિરાકે મુતવલ્લી થે ઉનહોંને બયાન કિયા કે : સઈદકે ઈલાકામેં મૈં એક શખ્સકે પાસ ગયા, ઉસને હમારી મહેમાની ઔર બહોત ઈકરામ કિયા, વો આદમી સખ્ત ગંદુમી રંગકા થા ઔર વો કાફી ઉમર રસીદા ભી થા, ઉસકે બચ્ચે બડે ખૂબસૂરત થે, ઉનકા રંગ બહોત ખિલા હુવા થા, હમને સવાલ કિયા : જનાબ! યે આપકે બચ્ચે ઈતને ખૂબસૂરત હૈં ઔર આપ સખ્ત ગંદુમી રંગકે હૈં, ઉસને જવાબ દિયા કે ઉનકી વાલિદા અંગ્રેજ હૈ મૈંને ઉનકો મલિક નાસિરકે જમાનેમેં લિયા થા મઅરિકએ હિત્તીનકે વક્ત, જબકે મેરા જવાનીકા જમાના થા, હમને પૂછા તુમને ઉસે કિસ તરહ લિયા? ઉસને કહા : ઈસકા અજીબ કિસ્સા હૈ, હમને અર્ઝ કિયા વો કિસ્સા હમેં સુનાએં.

ઉસને કહા : મૈંને સન (સુતળી) કી ખેતી કી થી, મૈંને ઉસકે ઉખેડને ઔર સાફ કરને પર પાંચસો દીનાર ખર્ચ કિયે, મગર મુઝે ઉસસે ઝિયાદા કમાઈ નહીં હુઈ, મુઝે મશ્વરા દિયા ગયા કે મૈં ઉસકો મુલ્કે શામ લે જાઉં, મૈં ઉસકો શામ લેકર ગયા મગર વહાં ભી ઉસસે ઝિયાદાકી ઉમ્મીદ ન હુઈ, લોગોંને મુઝસે કહા તુમ ઉસકો ઉધાર બેચો, શાયદ ઉસસે ઈતના નફા હો કે રાસ્તેકા ખર્ચ વસૂલ હો જાએ, તો મૈંને ઉસકા કુછ હિસ્સા છ મહીનાકી મુદ્દતકે વા'દા પર બેચા ઔર કુછ હિસ્સા અપને પાસ બાકી રખ્ખા, ફિર મૈંને એક દુકાન કિરાયે પર લી તાકે મૈં ઉસકો આહિસ્તા આહિસ્તા ફરોખ્ત કરૂં તાકે છ માહકી મુદ્દત ખતમ હો જાએ.

ઉસ દુકાન પર મેરી ખરીદો ફરોખ્ત જારી થી, ઉસ દરમિયાન વહાંસે કિસી ઘોડોંકે તાજિરકી અંગ્રેજ ઔરત ગુઝરી, અંગ્રેજ ઔરતેં હિજાબકે બગૈર બાજારોંમેં ઘૂમતી હૈં, વો મેરે પાસ સન (સુતળી) ખરીદને આઈ, મૈંને ઉસકી ખૂબસૂરતી દેખી જિસને મુઝે હૈરતઝદા કર દિયા, મૈંને ઉસકો સન બેચા ઔર
5 ઉસકે સાથ રિઆયત કી, વો ચલી ગઈ ઔર કુછ મુદ્દતકે બાદ ફિર આઈ, મૈંને

ઉસકે હાથ કુછ સૌદા કિયા ઔર પેહલી મરતબાસે ભી ઝિયાદા રિઆયત કી, વો બારબાર આને લગી ઔર વો સમઝ ગઈ કે મૈં ઉસકે સાથ મુહબ્બત કરતા હૂં, મૈંને ઉસકે સાથવાલી બુઢિયાસે કહા કે મુઝે ઉસકે સાથ ઈશ્ક હો ગયા હૈ તો તૂ મેરે લિયે કિસી તરહકી કોઈ તદબીર કર સકતી હૈ? ઉસ બુઢિયાને ઉસકો યે બાત કહી, ઉસ ફિરંગિયા (અંગ્રેજ ઔરત) ને જવાબ દિયા : હમારે તીનોંકી જાન ચલી જાએગી, મેરી, તેરી ઔર ઉસકી, મૈંને કહા અગર ઉસકે સાથ મિલકર મેરી રૂહ ચલી જાએ તો યે કોઈ બડી બાત નહીં ઔર ઉસને ઉન દોનોંકે દરમિયાન જો બહોતસી બાતેં હુઈ વો બયાન કીં.

બહરહાલ મઆમલા ઈસ પર તય હુવા કે મૈં ઉસકો પચાસ દીનાર સૂરી અદા કરૂં, સૂર એક જગહકા નામ હૈ જહાં પર યે દીનાર ઢાલે જાતે થે ઔર કામિલ વજનવાલે હોતે થે, ઈસ શર્ત પર કે યે ઔરત મેરે પાસ આએગી, મૈંને પચાસ (૫૦) દીનાર સૂરી તોલે ઔર ઉસકો બુઢિયાકે સુપુર્દ કર દિયે, ઉસને કહા : કોઈ જગહ તૈયાર કર, હમ આજ રાત વહાં પહોંચ જાએંગે.

ઉસ શખ્સને કહા કે મૈં ચલા ઔર જો કુછ મેરી કુદરત થી ઉસકે મુતાબિક ખાને, પીને ઔર રોશની, હલવા વગૈરહ તૈયાર કર દિયા, મેરા મકાન સમંદરકે કિનારે પર થા ઔર ગરમીકા મોસમ થા તો મૈંને ઘરકી છત પર બિસ્તર બિછાયા, વો અંગ્રજ ઔરત આઈ તો હમને ખાયા પિયા, ફિર જબ રાત અંધેરી હો.ગઈ, તો હમ આસમાનકે નીચે લેટ ગયે, ચાંદ હમ પર અપની રોશની ફેંક રહા થા ઔર સિતારે સમંદરમેં ઝાંક રહે થે.

મૈંને અપને દિલમેં કહા : તુઝે અલ્લાહ તઆલાસે શરમ નહીં આતી? હાલાંકે તૂ અજનબી આદમી હૈ, ઈસ આસમાનકે નીચે ઔર સમંદરકે કિનારે પર તૂ ઈસ જગહ નસરાનિયા (અંગ્રેજ ઔરત) કે સાથ અલ્લાહ તઆલાકી નાફરમાની કરતા હૈ, જિસસે તૂ દુનિયા ઔર આખિરતકે અઝાબકા મુસ્તહિક હોગા, અય અલ્લાહ! મૈં તુઝે ગવાહ બનાતા હૂં કે મૈં સિર્ફ તુઝસે શરમ કરકે ઈસ રાતમેં નસરાનિયાસે બદકારી કરનેસે તેરી સઝાકે ખૌફસે પાકદામની ઈખ્તિયાર કરતા હૂં ઔર ફિર મૈં સુબહ તક સોતા રહા, વો ઔરત સેહરીકે

વક્ત ખડી હુઈ ઔર ગુસ્સાકી હાલતમેં ચલી ગઈ, સુબહ મૈં અપની દુકાન પર ગયા વહાં બૈઠા, વો ઔરત ઔર બુઢિયા વહાંસે ગુસ્સેકી હાલતમેં ગુઝરે. ઈસ હાલમેં કે ઉસકા ચેહરા ચાંદકી તરહ ચમક રહા થા, મૈં ફિર હલાક હુવા ઔર અપને દિલમેં કેહને લગા અરે તૂ કૌનસા બડા પારસા (નેક) હૈ કે ઈસ લડકીકો છોડ રહા હૈ, ક્યા તૂ જુનેદ બગદાદી (રહ.) યા સિર્રી સકતી (રહ.) કે મરતબાકા હૈ? ફિર મૈં ઉસ બુઢિયાસે મિલા ઔર મૈંને કહા તુમ દો બારહ વહાં આઓ, ઉસને કહા, મસીહકી કસમ! હમ અબ સો દીનારકે બગૈર નહીં આએંગે, મૈંને ઉસકો કુબૂલ કર લિયા, ઔર દુકાન પર જાકર એકસો દીનાર તોલકર સુપુર્દ કર દિયે.

વો ઔરત દો બારહ આઈ ઔર ફિર મુઝે વોહી પેહલેવાલા ખયાલ આયા તો મૈંને અપનેકો બાઝ રખ્ખા ઔર અલ્લાહ તઆલાકે ખૌફસે ઉસકો છોડ દિયા, ફિર વો વાપસ ચલી ગઈ ઔર મૈં ભી અપની જગહ વાપસ આયા ફિર વો વહાંસે ગુઝરી ઔર મુઝસે બાતચીત કી, વો મેરે બરતાવસે હૈરતઝદા થી, ઉસને કહા : મસીહકી કસમ! અબકી અગર તુમ મઝા કરના ચાહતે હો તો પાંચસો દીનાર અદા કરો યા ફિર ગમકે મારે ઘુટ ઘુટકર મર જાના, મૈં કપકપા ગયા ઔર ઈરાદા કર લિયા કે સારે સન (સુતળી) કી કીમતકા નુકસાન કરૂંગા ઔર અપની જાન ફિદા કર દૂંગા, મૈં અભી ઉન ખયાલાતમેં થા કે પુકારનેવાલેકી આવાઝ આઈ, અય મુસલમાનો! તુમહારે ઔર હમારે દરમિયાન સુલહકી જો મુદ્દત થી વો ખતમ હો ગઈ હૈ હમને યહાં જો મુસલમાન હૈ ઉસકો જુમ્આ તકકી મુદ્દત દી હૈ તાકે વો અપને મઆમલે સાફ કર લેં ઔર અપને વતન વાપસ ચલે જાએં, ઉસકે બાદ ઉસકે સાથ તઅલ્લુક ખતમ હો ગયા, મૈંને ભી સનકી કીમતકી વુસૂલયાબી શુરૂ કર દી ઔર બકિય્યાકે બારેમેં સુલહ કર લી.

મૈં અપને સાથ અચ્છા સામાન લેકર નિકલા, મૈં અક્કા શહેરસે નિકલા, ઉસ હાલમેં કે મેરા દિલ ફિરંગી (અંગ્રેજ) ઔરતમેં અટકા હુવા થા, મૈં દમિશ્ક પહોંચા ઔર વહાં મૈંને અપને સામાનકો પૂરી કીમત વુસૂલ કરકે બેચા, ઈસ

લિયે કે સુલહકે સબબ દૂસરા માલ આના બંદ હો ગયા થા, અલ્લાહ તઆલાને મુઝે બેહતરીન કમાઈકા બદલા અતા ફરમાકર એહસાન ફરમાયા.

ફિર મૈંને બાંદિયોંકી તિજારત શુરૂ કી કે શાયદ મેરે દિલસે વો અંગ્રેજ ઔરતકા દાગ નિકલ જાએ, ઈસ હાલતમેં તીન સાલ ગુઝર ગયે, સુલતાન મલિક નાસિરકા ઉસ દરમિયાન જો કુછ મઆમલા પેશ આના થા વો હુવા, વાકિઆએ હિત્તીન ઔર તમામ બાદશાહોંકા ઝેર કર લેના ઉસકા સાહિલી શહેરોંકા અલ્લાહ તઆલાકી મદદસે ફતહ કર લેના વગૈરહ.

ફિર એક રોઝ મુઝસે એક બાંદી સુલતાનકે લિયે તલબ કી ગઈ, મેરે પાસ એક હસીન બાંદી થી, વો ૧૦૦ દીનારકે બદલેમેં ખરીદી ગઈ, સુલતાનકે આદમિયોંને નવ્વે (૯૦) દીનાર અદા કિયે ઔર દસ દીનાર બાકી રેહ ગયે, ઉસ દિન ખઝાનામેં ઔર કોઈ રકમ નહીં થી, ઈસ લિયે કે સુલતાનને સારા માલ ખર્ચ કર દિયા થા.

ઉનહોંને આપસમેં મશ્વરા કિયા ઔર ફિર કહા ઉસ શખ્સકો ખઝાનાકે પાસ લે જાએં જહાં અંગ્રેજોંકી ઔરતેં કૈદી હૈં તો ઉસ આદમીકો ઈખ્તિયાર દિયા જાએ કે ઉનમેંસે જિસકો પસંદ કરે દસ દીનારકે બદલેમેં લે લે.

મૈં ખઝાનેકે પાસ આયા તો મૈંને ઉસકી તરફ નઝર કી ઔર મૈંને ઉસ અંગ્રેજ ઔરતકો પહેચાન લિયા, મૈંને કહા વો મુઝે દે દો, મૈં ઉસકો લેકર અપને ખેમેમેં આયા ઔર મૈંને ઉસકો પૂછા ક્યા તૂ મુઝે પહેચાનતી હૈ? ઉસને કહા નહીં, મૈંને કહા મૈં વોહી તાજિર હૂં જિસકા તેરે સાથ ફલાં જગહ પે મઆમલા હુવા થા, તૂને મુઝસે સોના લિયા થા ઔર આખિરમેં તૂને કહા થા કે અબકી તૂ મુઝે પાંચસો દીનારકે બગૈર નહીં દેખ સકેગા ઔર આજ મૈંને દસ દીનારકે બદલે તુઝ પર માલિકાના કબ્ઝા હાસિલ કર લિયા હૈ, ઉસને કહા અપના હાથ દો, મૈં ગવાહી દેતી હૂં કે અલ્લાહકે સિવા કોઈ મા'બૂદ નહીં ઔર મુહમ્મદ (સ.અ.વ.) અલ્લાહકે રસૂલ હૈં, ચુનાંચે વો ઈસ્લામ લાઈ ઔર ઉસકા ઈસ્લામ બહોત અચ્છા રહા.

ફિર મૈંને અપને દિલમેં કહા કે વલ્લાહ! મૈં ઉસકે પાસ કાઝીકે હુકમકે